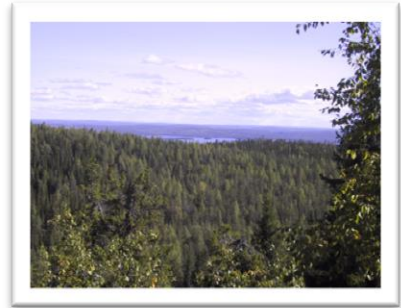

Kainuun liitto

KAINUUN MAAKUNTAKAAVAN SEURANTARAPORTTI 2015

Julkaisutiedot

B:8 Kainuun maakuntakaavan seurantaraportti 2015
ISBN 978-952-6685-24-3
ISSN 2323-7538 (verkkojulkaisu)

Julkaisija:

Kainuun liitto
Kauppakatu 1
87100 KAJAANI
Puh. (08) 615 541
Faksi (08) 6155 4260
kainuunliitto@kainuu.fi
www.kainuunliitto.fi

Kannen kuvat: Martti Juntunen

Sisällysluettelo

Esipuhe.....	7
1. Johdanto.....	8
2. Maakuntakaavan ohjausvaikutus ja toteuttamisen tavat	9
3. Säädöksiä koskevat muutokset maakuntakaavan 2020 vahvistamisen jälkeen	10
3.1 Maankäyttö- ja rakennuslain muutokset.....	10
3.2 Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkistaminen	10
3.3 Aluekehityslain uudistaminen ja muut säädösmuutokset	12
4. Ohjelmat ja suunnitelmat.....	13
5. Kainuu 2035 ohjelman tavoitteet.....	16
5.1 Elinvoimainen ja uudistuva elinkeinoelämä.....	16
5.2 Toimiva aluerakenne	18
6. Maakuntakaavan 2020 toteuma	21
6.1 Vahvistamispäätös.....	21
6.2 Maakuntakaava-aluetta koskevat yleismääräykset.....	23
6.2.1 Rantojen käyttö.....	23
6.2.2 Turvetuotanto.....	23
6.2.3 Liikenneturvallisuus.....	23
6.2.4 Liito-oravien esiintymispaikat.....	24
6.3 Alue- ja yhdyskuntarakenne - maankäyttöluokka.....	24
6.3.1 Oulu-Kajaani-Vartius – käytävä.....	26
6.3.2 Kajaani-Kuhmo-Vartius – käytävä	26
6.3.3 Kaupunkikehittämisen kohdealue	27
6.3.4 Maaseutumaisen kehittämisen yhteistyöalue	27

6.3.5 Luontomatkailun kehittämisalue.....	28
6.3.6 Luontomatkailun kehittämiskohde	29
6.3.7 Luontomatkailun yhteystarve	30
6.3.8 Matkailun vetovoima-alue	31
6.3.9 Virkistys- ja matkailukohde.....	31
6.3.10 Matkailupalvelujen alue	32
6.3.11 Loma- ja matkailualue	33
6.3.12 Kajaanin keskustatoimintojen alue	33
6.3.13 Keskustatoimintojen alue.....	34
6.3.14 Taajamatoimintojen alue.....	35
6.3.15 Taajaman alakeskus.....	36
6.3.16 Kylä	38
6.3.17 Yhdyskuntarakenteen laajenemissuunta	40
6.3.18 Palvelujen alue.....	40
6.4 Alueidenkäytön ekologinen kestävyys - maankäyttöluokka	41
6.4.1 Natura 2000.....	41
6.4.2 Rakennussuojelukohde	42
6.4.3 Luonnonsuojelualue tai – kohde, suojelualue tai -kohde.....	43
6.4.4 Luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeä alue.....	45
6.5 Liikenteen ja teknisen huollon järjestelmät - maankäyttöluokka.....	45
6.5.1 Erityisen tärkeä valtatie/runkotie.....	45
6.5.2 Valtatie/kantatie.....	46
6.5.3 Seututie tai pääkatu	46
6.5.4 Rajanylityspaikka.....	47
6.5.5 Päärata ja liikennepaikka	47
6.5.6 Lentoliikenteen alue.....	48
6.4.7 Pienlentokenttä	48
6.5.7 Melualue	49

6.5.8 Veneväylä ja vesiliikenteen yhteystarve	49
6.5.9 Logistiikka-alue.....	50
6.5.10 Energianhuollon alue ja energiaverkko.....	51
6.5.11 Turvetuotannon erityisvyöhyke.....	52
6.5.12 Jätteenkäsittelyalue	54
6.6. Vesi- ja maa-ainesvarojen käyttö - maankäyttöluokka.....	54
6.6.1 Tärkeä pohjavesialue.....	54
6.6.2 Maa-ainesten ottoalueet	56
6.6.3 Kaivos tai kaivostoimintaan tarkoitettu alue.....	58
6.7. Elinkeinoelämän toimintaedellytykset - maankäyttöluokka	62
6.7.1 Maa- ja metsätalousvaltaiset alueet.....	62
6.7.2 Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta	63
6.7.3 Poronhoitoalueen raja.....	64
6.7.4 Puolustusvoimien alue.....	64
6.7.5 Ampuma- ja harjoitusalue	65
6.7.6 Selvitysalue.....	66
6.7.7 Puolustusvoimien lähiharjoitusalue.....	66
6.7.8 Suojavyöhyke	67
6.8. Maiseman, luonnonvarojen ja kulttuuriperinnön vaaliminen - maankäyttöluokka	67
6.8.1 Muinaismuistokohde.....	67
6.8.2 Muinaismuistoväylä.....	69
6.8.3 Maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokas alue.....	69
6.8.4 Valtakunnallisesti arvokas kulttuurihistoriallinen kohde tai alue.....	71
6.8.5 Valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokas kulttuurihistoriallinen väylä	72
6.8.6 Maakunnallisesti arvokas kulttuurihistoriallinen kohde tai alue	72

6.8.7 Perinnemaisemakohde	72
6.8.8 Valtakunnallisen harjensuojeluohjelman harjualue	73
6.8.9 Arvokas harjualue	74
6.8.10 Arvokas kallioalue	75
6.9. Virkistykseen soveltuvat alueet - maankäyttöluokka.....	77
6.9.1 Virkistysalueet	77
6.9.2 Ulkoilureitti	77
6.9.3 Moottorikelkkailureitti	78
6.10 Maakuntakaavaa toteuttava kuntakaavoitus.....	79
7. Vireillä oleva kaavoitus.....	79
7.1. Kainuun kaupan vaihemaakuntakaava.....	79
7.2. Tuulivoimamaakuntakaava	81
8. Johtopäätökset.....	82
LÄHTEET	84
YHTEYSTIEDOT	85
LIITTEET	86

Esipuhe

Tässä seurantaraportissa on esitetty Kainuun maakuntakaava 2020 toteutumisen tilannetta sekä alustava tarkastelu maakuntakaavan tarkistamisen tarpeista. Maakuntakaavan tarkistamisen sisältö täsmentyy kaavaprosessin käynnistyessä ja edetessä.

Maakuntakaavassa käsitellään yleispiirteisellä tasolla asioita, joilla on merkitystä useamman kuin yhden kunnan kannalta. Maakuntakaavassa voidaan myös osoittaa maakunnan kehittymisen kannalta keskeisten alueiden kehittämisperiaatteita. Kainuun maakuntakaava 2020 hyväksyttiin Kainuun maakuntavaltuustossa 7.5.2007 ja valtioneuvosto vahvisti kaavan 29.4.2009. Kainuun maakuntakaavan 2020 keskeisinä periaatteina on esitetty mm. ylimaakunnallisten vyöhykkeiden, maakuntakeskuksen ja erilaisten matkailualueiden kehittäminen.

Kainuun maakuntakaava 2020 on pääosin toteutunut useiden aluevarausten osalta. Kuluneiden vuosien aikana tapahtuneet muutokset Kainuussa ja koko toimintaympäristössä sekä kaavoitukseen vaikuttavissa säädöksissä ovat aiheuttaneet tarpeen maakuntakaavan saattamiseksi ajan tasalle. Lisäksi maakuntakaavan tarkistaminen on tullut Kainuussa ajankohtaiseksi 16.6.2014 maakuntavaltuustossa hyväksytyin Kainuu-ohjelman valmistumisen myötä. Kainuu-ohjelma sisältää maakuntasuunnitelman vuoteen 2035 sekä maakuntaohjelman vuoteen 2017. Kainuun voimassa olevan ja nyt tarkistettavan kokonaismaakuntakaavan lähtökohdat ja alustavat tavoitteet valmistuivat aikanaan kiinteänä osana silloista maakuntakaavan laatimista.

Kainuun maakuntakaavan toteutumisen seurantatyötä on tehty jatkuvasti maakuntakaavan valmistumisen jälkeen. Kokonaismaakuntakaavaa on jo uudistettu yhdellä vahvistetulla, yhdellä hyväksytyllä ja yhdellä laadittavana olevalla vaihemaakuntakaavalla. Tämä maakuntakaavan 2020 toteutumisen seurantaraportti on tehty Kainuun liiton virkatyönä vuoden 2014 lopussa ja alkuvuodesta 2015. Seurantaraportin laatimiseksi on neuvoteltu maakuntakaavan tarkistamistarpeista kuntien kanssa pidetyillä vuotuisilla kuntakerroksilla sekä useissa neuvotteluissa kuntaedustajien ja muiden sidosryhmien kanssa. Työtä varten järjestettiin kuluvan vuoden alussa internet-pohjainen asiantuntujakysely sekä lisäksi kuntien kaavoituksesta vastaaville henkilöille ja ELY-keskuksille suunnattu kysely.

Kainuun liitto kiittää kaikkia Kainuun maakuntakaavan seurantaraportin valmisteluun osallistuneita.

Pentti Malinen
maakuntajohtaja

Hannu Heikkinen
suunnittelujohtaja

1. Johdanto

Kainuun voimassa oleva **maakuntakaava 2020** hyväksyttiin Kainuun maakuntavaltuustossa 7.5.2007. Maakuntakaava saatettiin ympäristöministeriön vahvistettavaksi heinäkuussa 2007, ja valtioneuvosto vahvisti maakuntakaavan 29.4.2009 (valtioneuvoston päätös YM3/5222/2007). Kainuun maakuntakaava 2020 tuli lainvoimaiseksi Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksellä 13.10.2009 (KHO 2516, 1895/1/09). Maakuntakaavan vahvistamispäätöksen yhteydessä on ohjeistettu maakuntakaavan jatkosuunnittelua tiettyjen maankäyttövarausten osalta. Ne on vaihemaakuntakaavoja koskevilta osin otettu huomioon niitä laadittaessa ja muutoin tämän raportin valmistelussa.

Maakuntakaavan ohella maakunnan suunnittelujärjestelmään kuuluvat maakuntasuunnitelma ja -ohjelma sekä vuosittain laadittava maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma. Kainuun maakuntakaava on laadittu koko maakuntaa koskevana kokonaismaakuntakaavana. Huomiota on erityisesti kiinnitetty maakuntakaavan kytkeytymiseen maakunnan muuhun kehittämissuunnitteluun sekä kehittämisperiaatemarkintöjen käyttömahdollisuuksiin alueidenkäytön periaatteiden esittämisessä ja maankäytön ohjaamisessa.

Kainuun voimassa olevaa **maakuntakaavaa 2020** on jo tarkistettu ja täydennetty vaihemaakuntakaavoituksella. Puolustusvoimain ampuma- ja harjoitusalueita sekä niiden melualueita koskeva **Kainuun 1.vaihemaakuntakaava**, hyväksyttiin Kainuun maakuntavaltuustossa 19.3.2012 ja vahvistettiin ympäristöministeriössä 19.7.2013. KHO:n 16.2.2015 antamallaan päätöksellä kaava on lainvoimainen. Lisäksi vireillä on vaihekaavoina toteutettavat **kaupan vaihemaakuntakaava** ja **tuulivoimamaakuntakaava**, joiden laatimiset Kainuun maakuntavaltuusto käynnisti 25.3.2013 tehdyillä päätöksillään. Maakuntavaltuusto hyväksyi Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavan 1.12.2014, ja kaava on parhaillaan vahvistettavana ympäristöministeriössä. Tuulivoimamaakuntakaavassa on meneillään kaavaehdotuksen valmistelu.

Kokonaismaakuntakaavan tarkistamista varten on laadittu taustaselvityksiä mm. Kainuun suoluonnosta, maa- ja kiviainesten ottoon soveltuvista alueista, ampumaradoista ja matkailun maankäytön strategiasta. Maakuntakaavan tarkistaminen ei koske lähtökohtaisesti voimassa olevaa ja laadittavina olevia vaihemaakuntakaavoja. Tarkistuksen sisältö ja maankäyttöluokat tarkentuvat kaavaprosessin käynnistyessä ja edetessä.

2. Maakuntakaavan ohjausvaikutus ja toteuttamisen tavat

Maakuntakaavan oikeusvaikutukset kohdistuvat MRL:n 32 §:n mukaisesti pääasiassa viranomaisiin. Maakuntakaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa ja asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi. Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää, että viranomaiset ottavat maakuntakaavan huomioon alueiden käyttöä koskevien toimenpiteiden suunnittelussa ja toteuttamispäätöksiä tehtäessä ja pyrkivät edistämään kaavan toteuttamista. Viranomaisen on lisäksi katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta kaavan toteuttamista.

Maakuntakaavan huomioonottaminen ja edistämisvelvoite koskee kaikkia sellaisia valtion ja kunnan viranomaisia, joilla katsotaan olevan alueiden käyttöön liittyviä suunnittelu- tai toteuttamistehtäviä. Velvoite koskee myös valtion liikelaitoksista annetussa laissa (627/1987) tarkoitettuja valtion liikelaitoksia. Edistämisvelvoite koskee kuntaa sen huolehtiessa MRL 20 §:n mukaisesti alueiden käytön suunnittelusta ja rakentamisen ohjauksesta. Tässä yhteydessä on huomattava, että maakuntakaavan ohjausvaikutus yksittäisen kaavan sisältöön määräytyy MRL 32.1 §:n mukaisesti.

Maakuntakaavan oikeusvaikutus ei ole voimassa oikeusvaikutteisen yleiskaavan eikä asemakaavan alueella. Maakuntakaava on keskeinen kriteeri arvioitaessa yleis- ja asemakaavan ajanmukaisuutta. Tällä perusteella voi olla tarvetta muuttaa kyseisiä kaavoja. Vaikka maakuntakaava ei ole voimassa oikeusvaikutteisen yleiskaavan alueella, se on kuitenkin ohjannut yleiskaavan laatimista ja viranomaisten on suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä katsottava, ettei toimenpiteellä vaikeuteta yleiskaavan toteutumista.

Maakuntakaavan välittömästi rakentamiseen kohdistuva rakentamisrajoitus on voimassa maakuntakaavassa virkistys- tai suojelualueeksi tai liikenteen tai teknisen huollon verkostoja tai alueita varten osoitetulla alueella. Rakentamisrajoituksen aluetta voidaan kaavassa erityisellä määräyksellä laajentaa tai supistaa. Rakentamisrajoitus tulee voimaan maakuntakaavan tullessa lainvoimaiseksi, ellei rakentamisrajoituksen aluetta ole nimenomaisesti kaavamääräyksellä supistettu tai laajennettu. Rakentamisrajoituksen alueilla ei lupaa rakennuksen rakentamiseen saa myöntää siten, että sillä vaikeutetaan maakuntakaavan toteuttamista. Rakennuslupaviranomainen voi siten estää maakuntakaavan toteutumista vaikeuttavan rakentamisen. Rakentamisrajoitus on ehdollinen. Jos rakennuksen rakentamiseen haetun luvan epäämisestä aiheutuu hakijalle huomattavaa haittaa, on lupa myönnettävä, jollei kunta tai muu julkisoikeudellinen yhteisö lunasta aluetta tai suorita haitasta kohtuullista korvausta. Edellä mainittu maakuntakaavan oikeusvaikutus tulee hyvin harvoin esille, koska maakuntakaava vaikuttaa pääsääntöisesti välillisesti yksityiskohtaisemman kaavoituksen tai viranomaistoiminnan kautta.

Maakuntakaavassa voidaan antaa tarpeellisia määräyksiä, jos jotakin aluetta on maiseman, luonnonarvojen, rakennetun ympäristön, kulttuurihistoriallisten arvojen tai muiden erityisten ympäristöarvojen vuoksi suojeltava. Maakuntakaava voi suojelumääräysten kautta ohjata myös muuta maankäyttöä kuin rakentamista. Suojelumääräykset voivat koskea mm. metsien käsittelyä, ojitusta ja muuta maisemaa tai luonnonolosuhteita muuttavaa toimintaa. Suojelumääräys sitoo välittömästi toimenpiteisiin ryhtyvää tahoja, vaikka toimenpide ei

edellyttäisikään erillistä lupaa. Suojelumääräyksestä voidaan poiketa MRL 172 §:ssä mainituin edellytyksin.

Maakuntakaavassa esitetyt maankäyttöratkaisut ja periaatteet täsmentyvät kuntien kaavoituksessa. Mikäli maakuntakaavan tavoite ei vaarannu, voidaan aluevarausten laajuutta ja sijaintia muuttaa tai mahdollisesti aluevaraus voidaan poistaa yksityiskohtaisemmassa kaavassa. Valtakunnallista alueidenkäyttötavoitetta, joka on täsmentynyt maakuntakaavassa, ei voida kuntakaavoituksessa syrjäyttää. Maakuntakaavan suhde kuntien yhteiseen yleiskaavaan voi olla perustelluista syistä joustavampi kuin yhden kunnan laatimaan yleiskaavaan. Kuitenkin yhteisen yleiskaavan on sopeuduttava maakuntakaavan kokonaisuuteen ja siinä on otettava huomioon soveltuvin osin maakunta-kaavalle asetetut sisältövaatimukset.

3. Säädöksiä koskevat muutokset maakuntakaavan 2020 vahvistamisen jälkeen

3.1 Maankäyttö- ja rakennuslain muutokset

Maankäyttö- ja rakennuslaki koskee alueiden käyttöä ja rakentamista. Tavoitteena on luoda terveellinen, turvallinen ja viihtyisä elinympäristö, joka on sosiaalisesti toimiva ja jossa eri väestöryhmien tarpeet on otettu huomioon. Maankäyttö- ja rakennuslain toimivuutta seurataan ja arvioidaan, jotta se vastaisi muuttuvan toimintaympäristön tarpeita.

Maankäyttö- ja rakennuslain muutos (319/2011) koskien vähittäiskaupan suuryksikköä. Maankäyttö- ja rakennuslain vähittäiskaupan ohjausta koskeva kohta on säädelyt aikaisemmin päivittäistavara- ja sijoittumista. Maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen (319/2011) myötä maakuntakaavassa tulee esittää sijainnin lisäksi merkitykseltään seudullisen vähittäiskaupan suuryksikön koon alaraja sekä vähittäiskaupan suuryksiköiden enimmäismitoitus riittävällä tarkkuudella. Näihin muutostarpeisiin vastataan Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavalla, jonka laatimisen Kainuun maakuntavaltuusto käynnisti 25.3.2013 tehdyllä päätöksellä. Kainuun maakuntavaltuusto hyväksyi 1.12.2014 Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavan.

3.2 Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkistaminen

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat osa maankäyttö- ja rakennuslain mukaista alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää. Valtioneuvosto päätti valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista vuonna 2000. Päätöstä tarkistettiin 13.11.2008 tavoitteiden sisällön

osalta. Muilta osin, kuten tavoitteiden oikeusperustan ja oikeusvaikutusten osalta, vuoden 2000 päätös jäi voimaan. Lisäksi valtioneuvosto on 22.12.2009 päättänyt, että Museoviraston laatima inventointi Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY 2009) korvaa valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa mainitun vuoden 1993 inventoinnin.

Aluerakennetta koskevia yleistavoitteita on täydennetty siten, että aluerakennetta kehitetään monikeskuisena ja verkottuvana sekä hyviin liikenneyhteyksiin perustuvana kokonaisuutena.

Eheytyvää yhdyskuntarakennetta ja elinympäristön laatua koskevissa yleistavoitteissa ja erityistavoitteissa edistetään alueidenkäytöllä yhdyskuntien ja elinympäristöjen ekologista, taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista kestävyyttä sekä eheytetään kaupunkiseutuja. Yhdyskuntarakenteen kehittämisessä palvelut ja työpaikat ovat hyvin eri väestöryhmien saavutettavissa ja mahdollisuuksien mukaan asuinalueiden läheisyydessä, jotta henkilöliikenteen tarve on mahdollisimman vähäinen. Lisäksi liikenneturvallisuutta, joukkoliikennettä, kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä pitää parantaa. Elinkeinotoiminnalle tulee osoittaa riittävästi sijoittumismahdollisuuksia olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta hyödyntäen. Runsaasti henkilöliikennettä aiheuttavat elinkeinoelämän toiminnot suunnataan olemassa olevan yhdyskuntarakenteen sisään tai muuten hyvien joukkoliikenneyhteyksien äärelle. Keskuksia ja niiden keskusta-alueita tulisi kehittää monipuolisina alueina huomioiden myös työpaikat. Lisäksi alueidenkäytössä luodaan edellytyksen ilmastomuutokseen sopeutumiselle. Maakuntakaavoituksessa ja yleiskaavoituksessa tulee edistää yhdyskuntarakenteen eheyttämistä.

Eheytyvää yhdyskuntarakennetta ja elinympäristön laatua koskevissa erityistavoitteissa painotetaan myös sitä, että alueidenkäyttösuunnittelulla huomioidaan, että asunto- ja työpaikkarakentamiseen on riittävästä tarjolla tonttimaata. Lisäksi on edistettävä olemassa olevan rakennuskannan hyödyntämistä sekä luotava edellytykset hyvälle taajamakuvalle. Taajamien kehittämisessä on huolehdittava viheralueiden yhtenäinen kokonaisuus. Alueidenkäytössä on huomioitava viranomaisen selvitysten mukaiset tulvavaara-alueet ja pyrittävä ehkäisemään tulviin liittyvät riskit. Alueidenkäytön suunnittelussa on tarvittaessa osoitettava korvaavat alueidenkäyttöratkaisut yhdyskuntien toimivuuden kannalta erityisen tärkeille toiminnoille, joihin liittyy huomattavia ympäristö- tai henkilöriskejä. Maakuntakaavoituksessa on osoitettava jätteenkäsittelylaitoksille alueet siten, että pääosin kaikki syntyvä jäte voidaan hyödyntää tai käsitellä valtakunnallisesti tai alueellisesti tarkoituksenmukaisesti, tarvittaessa ylimaakunnallisena yhteistyönä. Lisäksi alueidenkäytössä tulee edistää energian säästämistä sekä uusiutuvien energialähteiden ja kaukolämmön käyttöedellytyksiä.

Kulttuuri ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat teemaa koskevia erityistavoitteissa edistetään hiljaisten alueiden säilymistä virkistyskäytössä, matkailun tukialueina sekä niiden lähialueiden matkailun kehittämisessä suojelutavoitteita vaarantamatta. Lisäksi alueidenkäytössä edistetään vesien hyvän tilan saavuttamista ja ylläpitämistä. Myös matkailun kehittämiselle tulee osoittaa riittävät alueet. Maakuntakaavoituksessa on pitkällä aikavälillä huomioitava käyttökelpoiset kiviainesvarat sekä niiden kulutustarve ja sovitettava yhteen kiviaineshuolto- ja suojelutarpeet. Turpeenottoalueiksi varataan jo ojitettuja tai muuten luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneita soita ja käytöstä poistettuja suopeltoja.

Toimivat yhteysverkot ja energiahuoltoon liittyvissä yleistavoitteissa liikennejärjestelmä ja alueidenkäyttö tulisi sovittaa yhteen siten, että vähennetään henkilöliikenteen tarvetta ja parannetaan ympäristöä vähän kuorittavien liikennemuotojen käyttöedellytyksiä. Erityistä huomiota kiinnitetään lisäksi liikenneturvallisuuden parantamiseen.

Toimivat yhteysverkot ja energiahuollon teemaa koskevia erityistavoitteita on täydennetty siten, että alueidenkäytössä on edistettävä matka- ja kuljetusketjun toimivuutta ja turvattava edellytykset julkiselle liikenteelle sekä eri liikennemuotojen yhteistyön kehittämiselle. Uusia lentoasemia suunniteltaessa ja olemassa olevia kehitettäessä on huomioitava asutus ja muut melulle herkäät toiminnot. Alueidenkäytössä tulee myös varautua uusiutuvia ja jäteperäisiä polttoaineita käyttävien energialaitosten ja niiden logististen ratkaisujen aluetarpeisiin osana alueen energia- ja jätehuoltoa. Maakuntakaavoituksessa on osoitettava tuulivoiman hyödyntämiseen parhaiten soveltuvat alueet.

Tarkistetuissa alueidenkäyttötavoitteissa ja maankäyttö- ja rakennuslain muutoksissa esitetyjä kaupan ohjausta sekä tuulivoiman ohjausta käsitellään Kainuussa käynnissä olevissa vaihekaavaprosesseissa **Kainuun kaupan vaihemaakuntakaava** sekä **Kainuun tuulivoimamaakuntakaava**.

3.3 Aluekehityslain uudistaminen ja muut säädösmuutokset

Suomen alueiden kehittämistä ja rakennerahasto-toimintaa ohjaa vuoden 2014 alusta kaksi lakia: laki alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista (7/2014) sekä laki alueiden kehittämisen ja rakennerahastohankkeiden rahoittamisesta (8/2014). Alueiden kehittämisen kannalta hallinnonalojen toimista keskeisimpiä ovat osaamisen vahvistaminen, yritysten kilpailukyvyyn edistäminen ja toimintaympäristön tukeminen sekä työmarkkinoiden toimivuuden varmistaminen. Entistä enemmän korostuvat myös vähähiilinen talous ja energiatehokkuus, liikenne- ja muut infrakysymykset. Vastuu alueiden kehittämisestä on kunnilla ja valtiolla. Maakuntien liitot vastaavat aluekehitysviranomaisina alueiden kehittämisen strategisesta kokonaisuudesta alueellaan.

Muut alueidenkäyttöä ja maakuntakaavoitusta ohjaavien ja suunnittelussa huomioon otettavien lakien muutokset:

- Uusi kaivoslaki (621/2011), astui voimaan 1.7.2011.
- Uusi ympäristönsuojelulaki (527/2014), astui voimaan 1.9.2014.
- Uusi jätelaki ja siihen liittyvät muut lait astuivat voimaan 1.5.2012. Jätelakiin on hyväksytty useita muutoksia (1104/2011, 195/2012, 1178/2013, 25/2014, 410/2014).

4. Ohjelmat ja suunnitelmat

Alueidenkäyttöä ja maakuntakaavoitusta ohjaavia ja suunnittelussa huomioitavia ohjelmia laaditaan strategisella tasolla tai spesifisesti. Myös Euroopan unionin rakennerahasto-ohjelmat ohjaavat alueiden käyttöä ja maakuntakaavoitusta.

Strategisen tason ohjelmia ja suunnitelmia

- Alueidenkäytön strateginen ohjaaminen. Suomen ympäristö 28/2010
- Kulttuuriympäristö maakuntakaavoituksessa. Suomen ympäristö 28/2011
- Strategia Pohjois-Suomen kehittämiseksi v. 2011 ("Avoim Pohjois-Suomi")
- Kainuun hyvinvointistrategia sekä Sitran ja Tekesin ohjelmat
- Viranomaisvaikutukset

Euroopan unionin rakennerahasto-ohjelmat, ohjelmakausi 2007 - 2013

- Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR), jossa Itä-Suomen alueellisen EAKR-toimenpideohjelman tavoitteena on vahvistaa yritystoimintaa ja innovaatiotoimintoja sekä kilpailukykyisiä toimintaympäristöjä
- Euroopan sosiaalirahasto (ESR) korostaa työvoiman osaamiseen ja hyvinvointiin sekä työllisyyteen liittyviä kehittämistoimia
- Euroopan maaseuturahasto (EMR) ja siihen sisältyvä Leader -toimintatavan tukeminen
- Kalatalousrahasto (KTR)

Raja-alueohjelmat kaudella 2007 - 2013

- Euregio Karelia – naapurusohjelman Karelia ENPI CBC pyrkii lisäämään hyvinvointia ohjelma-alueella johon kuuluvat Kainuu, Pohjois-Karjala, Pohjois-Pohjanmaa sekä Karjalan tasavalta

Muut maakunnan kannalta merkittävät Euroopan unionin ohjelmat kaudella 2007 - 2013

- Valtioiden välisen yhteistyön ohjelma Interreg IVB sisältäen Pohjoinen Periferia ja Itämeri –osiot
- Alueiden välisen yhteistyön ohjelma Interreg IVC
- Tutkimuksen 7.puiteohjelma

Erityisohjelmat

Valtakunnallisten alueiden kehittämisen tavoitteiden toteuttamiseksi voidaan laatia määräaikaista erityisohjelmia, jotka sovitetaan yhteen maakuntaohjelman kanssa. Erityisohjelmia ovat:

- Aluekeskusohjelma, jonka tavoitteena on kehittää aluekeskusten vahvuuksia, erikoistumista ja yhteistyötä kaikki maakunnat kattavan verkoston vahvistamiseksi. Aluekeskukset muodostuvat toiminnallisesti yhtenäisistä työssäkäyntiin, asumiseen sekä palvelujen tuottamiseen ja kysyntään perustuvista kaupunkiseuduista. Kainuusta valtakunnallisessa aluekeskusohjelmassa on mukana Kajaanin kaupunkiseutu, johon kuuluvat Kajaani sekä Paltamon, Ristijärven ja Sotkamon kunnat.
- Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma, jonka tavoitteena on uudistaa ja monipuolistaa elinkeinoja sekä turvata ja kehittää palveluja maaseudulla sovitamalla yhteen maaseutua koskevia eri hallinnonalojen toimenpiteitä.
- Osaamiskeskusohjelma, jonka tavoitteena on parantaa kansainvälisesti kilpailukykyisen, korkeaa osaamista vaativan yritys- ja tutkimustoiminnan sijoittumisen ja kehittämisen edellytyksiä. Ohjelmalla tuetaan alueellista erikoistumista ja työnjakoa osaamiskeskusten välillä. Valtakunnalliseen osaamiskeskusohjelmaan kuuluu Kainuun osaamiskeskus, joka käsittää kaksi toiminnallista osiota: Kuhmon kamarimusiikin osaamiskeskusohjelma (Virtuosi) ja Kajaanin mittaustekniikan osaamiskeskusohjelma (Measurepolis). Lisäksi valtakunnallisella tasolla toimivat puutuotealan, elintarvikealan ja matkailun verkosto-osaamiskeskukset.
- Saaristo-ohjelmaa toteutetaan saariston kehityksen edistämiseksi annetun lain 3 §:ssä tarkoitetussa saaristossa lain tavoitteiden edistämiseksi. Kainuusta saaristo-osakuntiin kuuluu Vaalan kunta (Manamansalon saari).

Soidensuojelun täydennysohjelma

Soidensuojelun täydennysohjelma on luonnonsuojelulain mukainen kansallinen suojeluohjelma. Ohjelmalla täydennetään nykyistä suojelualueverkostoa. Ehdotukset suojeltavista suoalueista oli määrä esittää vuoden 2014 loppuun mennessä. Uuden ympäristöministerin päätöksellä ohjelman valmistelua laajennettiin valtioneuvoston

periaatepäätöksen mukaisesti syksyllä 2014 ottamalla mukaan myös vapaaehtoisia suojelukeinoja. Soidensuojelun täydennysohjelman työryhmän toimikautta on jatkettu 30.9.2015 saakka.

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnit

Suomessa on 156 valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta, jotka ovat valtioneuvoston vuonna 1995 tekemän periaatepäätöksen mukaan valtakunnallisesti arvokkaita. Maankäyttö- ja rakennuslaissa olevat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet edellyttävät, että arvokkaat maisema-alueet otetaan huomioon alueiden käytössä ja ne tulee muun muassa merkitä maakuntakaavoihin. Ympäristöministeriössä on ollut vuosien 2010–2014 aikana meneillään inventointi, jossa on päivitetty maisema-alueverkostoa ja alueita koskevia tietoja. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden lisäksi hankkeessa määritellään lukuisia maakunnallisesti arvokkaita kohteita, joista päättäminen kuuluu maakuntien liitoille. Valtioneuvoston periaatepäätös valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista on tarkoitus uusia vuoden 2015 aikana.

Kainuun Ilmastostrategia 2020

Kainuun ilmastostrategia hyväksyttiin vuonna 2011. Ilmastostrategiassa on neljä keskeistä tarkoitusta:

1. Strategiassa asetetaan ilmastotavoitteita ja -toimenpiteitä koko maakunnalle.
2. Ilmastostrategia haastaa kaikki kainuulaiset osallistumaan ilmastotalkoisiin.
3. Strategia kannustaa luomaan innovatiivista, ilmastonsuojelua edistävää liiketoimintaa.
4. Ilmastostrategia pyrkii varmistamaan, että maakunnan ilmastonsuojelu on johdonmukaista. Näin voidaan esimerkiksi välttää näennäiset päästövähennykset siirtämällä päästöjä kunnasta toiseen tai maakunnan ulkopuolelle.

Kainuun ympäristöohjelma 2020

Kainuun ympäristöohjelma 2020 hyväksyttiin 17.6.2013. Ympäristöohjelma on osa Kainuun pitkän aikavälin suunnittelua. Se sisältää Kainuun maakunnan ympäristöstrategian ja vision Kainuun ympäristön tilalle vuoteen 2020. Ympäristöohjelma toimii tausta-aineistona ja linjauksena maakuntasuunnitelmaa ja – ohjelmaa laadittaessa sekä ympäristöhallinnon päätöksenteossa ja viranomaistoiminnassa.

Kainuun kuntarakenneselvitys

Kainuun kuntarakenneselvitys on Kainuun kuntien vapaaehtoinen selvitystyö, joka on käynnistynyt elokuussa 2014 ja päättyy toukokuussa 2015. Selvitysalueeseen kuuluvat

Hyrynsalmi, Kajaani, Kuhmo, Paltamo, Ristijärvi, Sotkamo ja Suomussalmi. Kunnat tekevät selvityksen valmistuttua päätökset kuntajaosta kesän ja syksyn 2015 aikana.

5. Kainuu 2035 ohjelman tavoitteet

Kainuu 2035 ohjelma perustuu maakuntasuunnitelmaan 2035 ja maakuntaohjelmaan 2014 - 2017. Kainuu 2035 ohjelma luo maakunnalle vision eli tavoiteltavan kehityksen suunnan. Se määrittää kehittämissuunnitelmat ja strategian sekä tavoitteen vaatiman aluerakenteen 10 - 30 vuoden aikajänteellä tarkasteltuna. Maakuntavaltuusto on hyväksynyt maakuntasuunnitelman 2035 kesäkuussa 2014. Maakuntaohjelma 2014 - 2017 on myös maakuntavaltuuston hyväksymä ja ohjelma puolestaan määrittää kehittämistoimenpiteet 3-4 vuoden aikajänteellä.

Kainuun on hakenut äkillisen rakennemuutoksen alueeksi (ÄRM). Tähän on vaikuttanut useat 2010 luvun jälkeen tapahtuneet taloudelliset seikat kuten UPM:n paperitehtaan lakkauttaminen sekä Talvivaara Kaivososakeyhtiö Oyj:n ja Talvivaara Sotkamo Oy:n yrityssaneeraus- sekä konkurssitoimet. ÄRM-alueelle myönnettävän lisärahoituksen avulla on tavoitteena tukea kasvu- ja rakennemuutosalojen koulutuksen tarjonnan ja laadun parantamista sekä joustavien koulutusratkaisujen ja -kokonaisuuksien kehittämistä sekä räätälöityä täydennys- ja aikuiskoulutusta sekä yliopistotasosta muutokoulutusta.

5.1 Elinvoimainen ja uudistuva elinkeinoelämä

Yleisenä tavoitteena on, että Kainuu parantaa kilpailukykyään ja vaurastuu erityisesti kansainvälisen kasvun ansiosta. Tämä edellyttää osaavan työvoiman saatavuuden joustavaa turvaamista ja yritysten toimintaympäristön kilpailukykyyn sekä vetovoimaisuuden lisäämistä. Tavoitteena on uudistaa kainuulaista elinkeinorakennetta, lisätä kasvuhaluja ja -kykyisiä yrityksiä ja rakentaa yhteistyötä yli toimiala- ja maaraajojen sekä hyödyntää täysimittaisesti Kainuun luontaisia vahvuuksia. Kainuun elinkeinoelämän kärkialoja ovat:

Matkailu ja palvelut

Kainuun matkailustrategian visio on, että Kainuu tunnetaan monipuolisena, myös kansainvälisesti kiinnostavana, kesä- ja talviloma-seutuna, monipuolisten matkailukeskustensa kautta. Matkailun kasvu lisää monenlaista yritystoimintaa ja yritysten liikevaihtoa sekä luo uusia työpaikkoja. 5 %:n vuosikasvulla vuosina 2012–2017 matkailuun liittyvien toimialojen liikevaihto kasvaisi n. 100 miljoonasta eurosta n. 125 miljoonaan euroon.

Teknolohiateollisuus

Kainuun vuosittaiselle teknolohiateollisuuden kasvulle voidaan asettaa 5 % kasvutavoite. Kajaanin seudun yritystoiminta keskittyy ICT- ja elektroniikka-alasta sekä metallialasta. Nämä muodostavat suurimman osan alueen vientiteollisuudesta. Vuonna 2012 Kainuun osuus koko Suomen teknolohiateollisuudesta oli 0,8 %. Kainuun tavoitteena on, että vähintään kaksi kansainvälisessä omistuksessa olevaa teknolohiateollisuuden yritystä sijoittuu alueelle. Myös tietoliikenneverkot on rakennettava alueelle kattavasti, jotta se varmistaa tarkoituksenmukaiset yhteydet.

Biotalous

Kainuussa pyritään globaaliin biotalouteen. Tämä tarkoittaa yhtäältä, että maakunnassa vastataan kasvavaan kansalliseen ja kansainväliseen biopohjaisten tuotteiden, palvelujen ja ratkaisujen kysyntään yritys-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalla. Toisaalta kainuulainen biotalous on paikallista tuotantoa paikallisiin tarpeisiin, kuten puurakentamista tai lähien energiaa ja -ruokaa. Paikallista tuotantoa ovat myös suljettuja kiertoja rakentavat toimialojen väliset liiketoimintaverkostot, joissa toisten prosessien sivutuotteet ja jätteet ovat toisten tuotantoprosessien raaka-aineita.

Keskeinen biotalouden luonnonvara on metsäbiomassa, jota voidaan hyödyntää nykyistä enemmän ja josta voidaan jalostaa bioenergiaa sekä korkean lisäarvon biotuotteita kuten polttoaineita, biomuoveja, nanoselluloosaa, lääkkeitä tai puurakennuksia.

Kaivannaisala

Tavoitteena on edistää kainuulaisten kaivannaistoimintaa harjoittavien yritysten sekä niitä palvelevien pk-yritysten valmiuksia toimia kansallisesti - ja kansainvälisesti. Alan liikevaihdon vuosittainen kasvutavoite on keskimäärin 20 %. Olemassa olevien ja tulevien kaivosten osalta tuetaan käynnistymiseen ja ekotehokkaaseen tuotantoon tähtääviä toimenpiteitä, vaikutetaan lupaprosessien sujuvuuteen sekä sosiaalisen hyväksynnän parantamiseen. Kaivannaistoiminnan kehittämiseksi tehdään yhteistyötä Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntien kanssa.

5.2 Toimiva aluerakenne

Vuonna 2014 hyväksytyssä Kainuun maakuntasuunnitelmassa Kainuun sisäisen aluerakenteen runko muodostuu pitkällä aikajänteellä kilpailukykyisestä maakuntakeskuksesta, Kajaanista ja Kajaani-Sotkamo-seudusta, vahvoina kaupunkimaisina palvelu- ja työpaikkakeskittyminä toimivista Kuhmon ja Suomussalmen keskustaajamista sekä nykyisten kuntakeskusten (Hyrnsalmi, Paltamo, Puolanka, Ristijärvi ja Vaala) muodostamista palvelu- ja työssäkäyntikeskuksista. Keskusten verkostoon kytkeytyy elinvoimainen maaseutu ja kyläverkosto. Sekä ulkoisen että sisäisen liikenneverkon toimivuus ja nopeus ovat tulevaisuudessa entistä keskeisimpiä Kainuun aluerakenteen kehittämisen kannalta. Muita keskeisiä aluerakennetekijöitä ovat tekniset verkostot, palvelut, luonnonympäristö, reitistöt, kulttuuriympäristö- ja kohteet matkailupalvelujen ja muiden elinkeinotoimintojen alueet, rajanylityspaikat sekä kansainväliset ja ylimaakunnalliset monipuolisen yhteistyön kehittämisvyöhykkeet ja -käytävät.

Uudet toiminnot pyritään ohjaamaan siten, että ne tukevat olemassa olevia rakenteita niin taajamissa kuin maaseudulla. Maakuntakaavassa osoitettavilla aluevarauksilla mahdollistetaan ja edistetään intressiristiriitoja yhteen sovittavaa, luonnonvarojen käyttöä osoittamalla sitä varten riittävät ja tarkoituksen mukaiset aluevaraukset. Maakunnan liikennejärjestelmää, logistisia keskuksia ja matkaketjuja kehitetään tavoitteena Kainuun ulkoisen saavutettavuuden parantaminen. Samalla myös liikkumistarvetta vähennetään uusilla älykkäillä liikkumiskäytöksillä ja sähköisten palvelujen avulla.

Maakuntakeskus, muut taajamat ja maaseutu kyliin kytkeytyvät taloudellisesti ja toiminnallisesti entistä enemmän yhteen. Vastaavasti Kainuun yhteydet muihin alueisiin (niiden keskuksiin) ja kansainvälisesti muodostuvat entistä vahvemiksi. Myös vähähiilisyys otetaan kehittämistyössä erityisesti huomioon. Tavoitteena on kehittää Kainuusta energiaosaava ja ilmastovastuullinen kestävä kehityksen maakunta; myös siten, että vähähiilisyys toteutuu.

Kainuun aluerakenne 2035

	Logistiikan solmualue		Maakuntakeskus		Erityisalue / puolustusvoimat
	Rajakeskus		Kehittyvä voimajohtoverkko		Natura-alue
	Lentoasema		Tärkeä rautatieyhteys		Biotalous
	Kaivosalue		Tärkeä tieyhteys		Kainuu
	Keskusten välinen yhteistyö		Kaivannaisvyöhyke		Vesistö
	Palvelukeskus		Pohjoinen ulottuvuus - Barents yhteistyö		Barents Link
	Kaupunkimainen palvelukeskittymä		Matkailun vetovoima-alue		Luontomatkailuvyöhyke

Liikenne

Yleistavoitteena on, että maakunnan liikennejärjestelmää, logistisia keskuksia ja matkaketjuja kehitetään Kainuun kilpailukyvyyn vahvistamiseksi, ulkoisen ja sisäisen saavutettavuuden parantamiseksi sekä eri toimintajärjestelmien tehostamiseksi. Liikkumistarvetta vähennetään uusilla älykkäillä liikkumISRatkaisuilla ja sähköisten palvelujen avulla; ja näin vähennetään liikenteen kokonaispäästöjä.

Kainuun saavutettavuus maakunnan ulkopuolelta vaatii lentoliikenneyhteyksien turvaamista ja monipuolistamista; junayhteyksien nopeuttamista ja toimivia matkaketjuja Suomen eri osiin ja Venäjälle; Vartiuksen kansainvälisen raja-aseman kehittämistä sekä sujuvia ja turvallisia tieyhteyksiä Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntakeskuksiin.

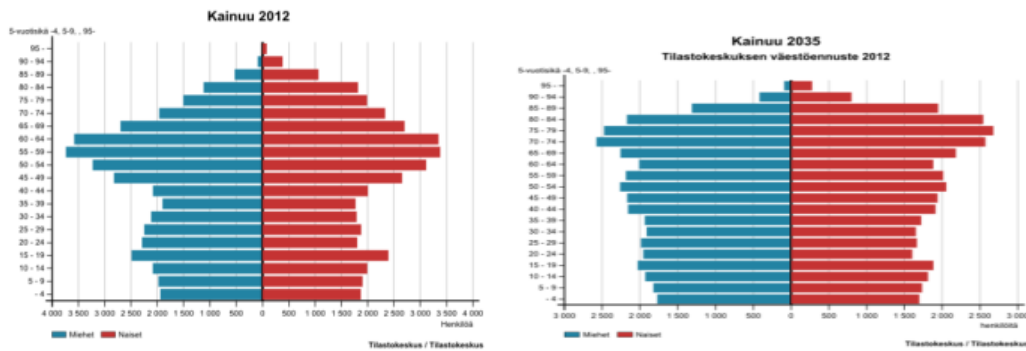
Sisäisen saavutettavuuden tavoitteena on palvelutaso, joka mahdollistaa arkipäivisin päivittäisen asiointin palvelukeskuksista maakuntakeskukseen sekä päivittäiset jatkoliikenneyhteydet palvelukeskuksista Kajaanin lentoasemalle ja Kainuun rautatieasemille. Kajaanista toimii päivittäiset asiointiliikenneyhteydet tärkeisiin maakunnan ulkopuolisiin keskuksiin kuten Ouluun ja Helsinkiin. Kainuun liikennejärjestelmän kunnosta myös huolehditaan. Tieverkon kattavuudessa ja kunnossapidossa (myös alemman tieverkon osalta) huomioidaan työmatka-, asiointi- ja palveluliikennemäärien ohella elinkeinoelämän ja matkailuliikenteen sekä rajan ylitysliikenteen tarpeet.

Raideliikenteen kehittämisen keskeisiä painopistealoja ovat Kainuun logistisen aseman vahvistaminen, tavaraliikenteen tehokkuus ja sujuvuus sekä henkilöliikenteen nopeuttaminen ja palvelutason parantaminen. Maakuntakaavoituksen yhteydessä arvioidaan Kainuun tieluokituksen kehittämistarpeet ja varaudutaan Vt 22 Oulu–Kajaani maantieyhteyden kehittämiseen selvittämällä maakuntakaavassa tieyhteyden tarvitsemat liikennekäytävävaraukset.

Väestön kehitys

Tulevaisuudessa muutostekijöitä ovat väestön väheneminen joillakin alueilla ja ikääntyminen, asutuksen keskittyminen taajamiin ja hyvien liikenneyhteyksien varrelle sekä rakentamistavoitteiden kohdistuminen taajamien ulkopuolisille, vetovoimaisille alueille. Maakuntasuunnitelman 2035 tavoitteena kuitenkin on, että Kainuun väkiluku on vähintään 82 000 ja väestö on rakenteeltaan nuorentunut sekä muuttotappio on kääntynyt voitoksi.

Kainuun yhdeksän kunnan väestö on kuitenkin viimeisen 30 vuoden aikana vähentynyt 18 562 hengellä (18,7 prosenttia). Samaan aikaan maakuntakeskuksen suhteellinen asema on vahvistunut; Kajaanin osuus koko Kainuun väestöstä oli jo 47 prosenttia vuonna 2012. Kainuun väestön määrä laski vuoden 2013 lopussa jo alle 80000 ja Tilastokeskuksen trendiennusteiden mukaan se tulisi olemaan vuoden 2017 lopussa noin 78 000 ja vuoden 2035 lopussa noin 74 000.

Ikäluokat 5-vuotisryhmittäin Kainuussa 2012 ja ennuste 2035 (Tilastokeskus 2013).

6. Maakuntakaavan 2020 toteuma

6.1 Vahvistamispäätös

Kainuun maakuntakaavan 2020 vahvistuspäätöksessä 29.4.2009 valtioneuvosto on pyytänyt kiinnittämään huomiota seuraaviin seikkoihin:

- Puolustusvoimain ampuma- ja harjoitusalueita sekä niiden melualueita koskevia teemoja ei ole ratkaistu Kainuun maakuntakaavassa 2020

Toteutuma:

Puolustusvoimien ampuma- ja harjoitusalueita sekä niiden melualueita koskevat teemat on käsitelty Kainuun 1. vaihemaakuntakaavassa, joka on vahvistettu ympäristöministeriössä 19.7.2013 ja saanut lainvoiman KHO:n päätöksellä 16.2.2015.

- Ympäristökeskuksen lausunnossa Kainuun maakuntakaavasta 2020 on todettu kaavakartassa olevan virhe Kuhmossa sijaitsevien Hevoshuuhdinpuron ja Honkivaaran (F11200207), Pellinkankaan (F11200214) ja Valkeisjärven (F11200213) Natura 2000 -alueiden kohdalla ja vaadittu alueiden osoittamista SL-merkinnällä ja samalla taustavärillä kuin muutkin luonnonsuojelulla toteutettavat Natura 2000 -alueet. Valtioneuvosto totesi, että kyseiset muutokset tulee tehdä maakuntakaavan jatkosuunnittelun yhteydessä.

Toteutuma:

Pellinkankaan Natura 2000 aluetta koskeva korjaus SL-1 on tehty 1.vaihemaakuntakaavassa.

- Turvetuotannon ja luonnonarvojen yhteensovittaminen tulee ratkaista maakuntakaavoituksen jatkosuunnittelussa.

Toteutuma:

Vuonna 2012 on tehty selvitys Kainuun soista: Sallinen, A. Uutta tietoa Kainuun soista. ELY-keskusten raportteja 131/2012 sekä Pohjois-Pohjanmaan liiton ja Kainuun liiton yhteistyönä Pohjois-Pohjanmaan ja Länsi-Kainuun suo-ohjelma. Asia tulee käsiteltäväksi maakuntakaavan tarkistamisen yhteydessä.

- Valtioneuvosto jätti valtatie 22 oikaisua (ns. Oulujärven ylitystie) koskevan Kajaani–Toukansaari–Petäjälahti ohjeellisen tielinjauksen vahvistamatta maankäyttö- ja rakennuslain vastaisena selvitysten vanhentuneisuuden ja puutteellisuuden vuoksi. Tielinjauksen käsittely maakuntakaavoituksen jatkosuunnittelussa edellyttää lisäselvitysten tekemistä.

Toteutuma:

On tehty esiselvitys valtatie 22 kehittämisestä välillä Oulu-Kajaani. Selvityksen mukaan on perusteita turvata tien rakentamismahdollisuus osoittamalla tieliikenteen yhteystarvemerkintä maakuntakaavassa. Valtatie 22 kehittämisestä on kirjattu tavoite Kainuu 2035 ohjelmaan. Asiaa tulee käsiteltäväksi maakuntakaavan tarkistamisen yhteydessä.

- Valtioneuvosto jätti vahvistamatta seututien 912 tieluokkaa kuvaavan kt-merkinnän välillä kantatie 89–Suomussalmi maankäyttö- ja rakennuslain vastaisena. Perusteena on esitetty että seututien 912 osuus välillä kantatie 89–Suomussalmi eroaa liikennemäärien ja verkollisen asemansa osalta siinä määrin Kuhmon ja kantatien 89 välisestä osuudesta ja maakunnan kantateista yleensä, että sen esittämiselle kantatienä maakuntakaavassa ei ole esitetty riittäviä perusteita.

Toteutuma:

Seututieltä 912 (Suomussalmi) on rakennettu yhteys Vartiuksen raja-asemalle. Asiaa ei ole muutoin jatkokäsitelty.

- Valtioneuvosto jätti vahvistamatta Vuokattiin osoitetun yhdyskuntarakenteen laajenemissuunta -merkinnän. Perusteena on esitetty, ettei laajenemissuunnan osoittaminen Vuokatin valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle perustu maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n tarkoittamalla tavalla riittäviin selvityksiin, sillä yhdyskuntarakenteen laajenemisen vaikutuksia erityisesti maisema-arvoihin ei ole kaavassa selvitetty.

Toteutuma:

Asia on ratkaistu Sotkamon yleiskaavoituksen yhteydessä.

6.2 Maakuntakaava-aluetta koskevat yleismääräykset

6.2.1 Rantojen käyttö

Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa tulee ottaa huomioon luonnon- ja maisema-arvot, vesihuollon järjestäminen sekä maanomistajien välinen tasapuolisuus. Rantarakentaminen tulee mitoittaa siten, että suunnittelussa turvataan riittävä vapaan rantaviivan määrä, viihtyisyys sekä yleisen virkistyskäytön tarpeet ja vesille pääsyn mahdollisuudet.

Toteutuma

Kainuussa on laadittu rantarakentamista ohjaavia rantayleis- ja asemakaavoja. Maakuntakaavan yleismääräys on otettu huomioon suunnittelussa. Rakentamista koskevan yleismääräyksen muutostarve arvioidaan kaavaprosessin yhteydessä.

6.2.2 Turvetuotanto

Turvetuotantoon tulee ottaa ensisijaisesti jo ojitettuja soita tai sellaisia ojittamattomia soita, joiden luonnon- tai kulttuuriarvot eivät ole seudullisesti merkittäviä. Turvetuotantoa tulee harjoittaa siten, että turvetuotannon mahdollisesti aiheuttama paikallinen ja valuma-aluekohtainen vesistön kuormituksen kasvu ei vaaranna vesistöjen tilaa. Suopohjien jälkikäytön suunnittelussa tulee ottaa huomioon alueelliset maankäyttötarpeet.

Toteutuma

Kainuussa on käsitelty uusia turvetuotantoalueita koskevia lupahakemuksia.. Maakuntakaavamääräys on otettu huomioon turvetuotantoalueiden suunnittelussa ja lupamenettelyssä.

6.2.3 Liikenneturvallisuus

Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa ja muussa alueiden käyttöä koskevassa suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota liikenneturvallisuuden edistämiseen sekä sujuvan ja hyvän liikenneympäristön saavuttamiseen.

Toteutuma

Kainuun liitto on mukana Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakunnallisessa liikenneturvallisuusselvityksessä ja alueellisen liikenneturvallisuustyön koordinoitivyöryryhmässä. Maakuntakaavamääräys on otettu huomioon kuntien kaavoituksessa ja muussa yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

6.2.4 Liito-oravien esiintymispaikat

Liito-oravien esiintymisalueiden yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa ja metsien käsittelyssä tulee turvata liito-oraville tärkeiden pesäpuiden ja niitä suojaavien puiden sekä liikkumisen kannalta riittävän puuston säilyttäminen.

Toteutuma

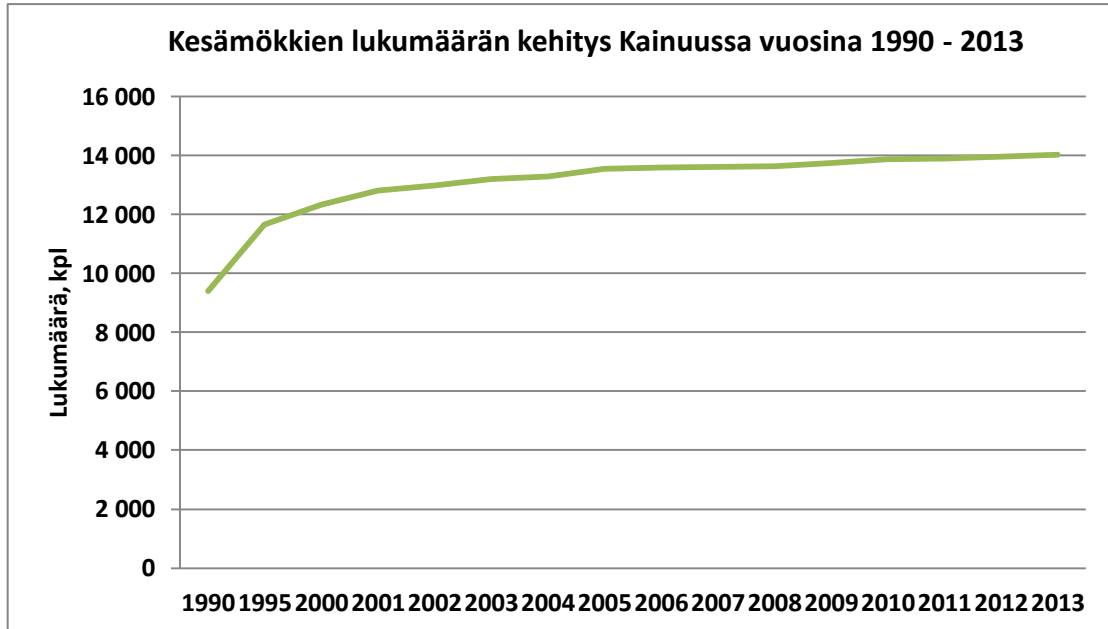
Liito-oravien esiintymisalueet on otettu huomioon kuntakaavoituksessa ja metsien käsittelyssä. Maakuntakaavamääräystä on tarkistettu 1. vaihemaakuntakaava-alueen osalta. Kaavamääräystä tarkistetaan muun Kainuun osalta kokonaismaakuntakaavan tarkistamisen yhteydessä.

6.3 Alue- ja yhdyskuntarakenne - maankäyttöluokka

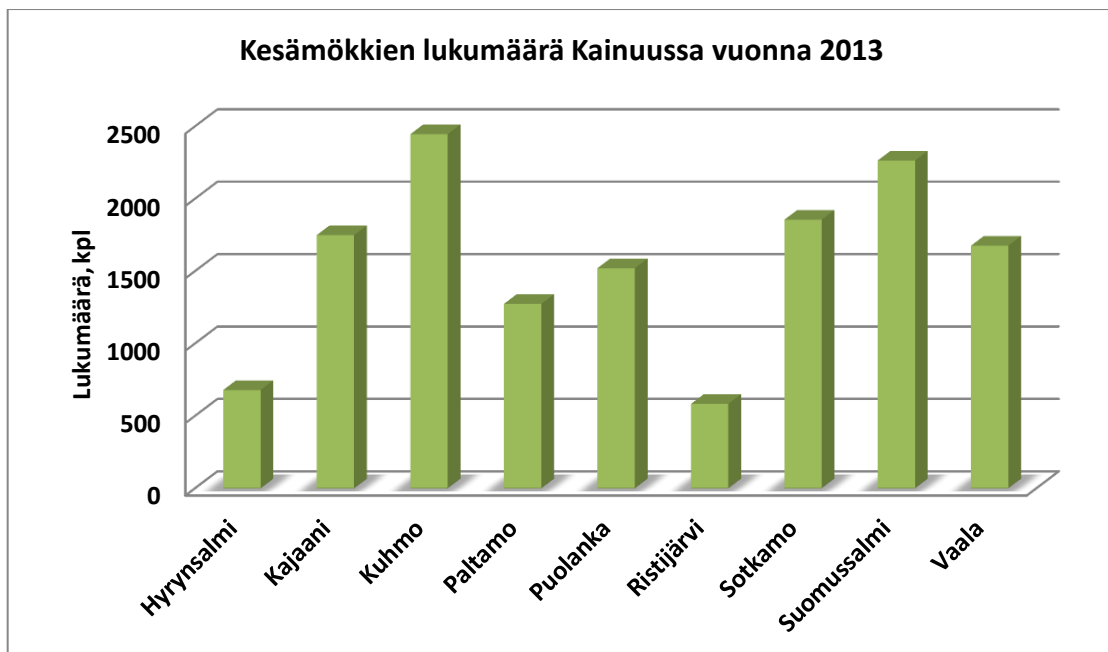
Kainuun maakuntakaava 2020 mukaan Kainuun aluerakennetta kehitetään tasapainoisena kolmen vahvan keskuksen ja niitä täydentävien kunta- ja kyläkeskusten muodostamaa verkostomallia soveltaen. Maakunnan veturina toimii maakuntakeskus Kajaanin ja Sotkamon muodostama monipuolinen osaamisen, työssäkäynnin, palvelujen ja vapaa-ajan harrastusten keskittymä. Muita vahvoja keskuksia ovat Kuhmo, joka on kansainvälisen rajaliikenteen, kulttuuri-, puu- ja kiviosaamisen keskus sekä Suomussalmi, joka on Ylä-Kainuun kansainvälinen luonto-, kulttuuri-, kivi- ja elämysmatkailun keskus. Muut kunta- ja kyläkeskukset täydentävät omia vahvuuksiaan kehittäen kolmen keskuksen muodostamaa aluerakenneverkoston. Talvivaaran kaivoksen toteutumisen myötä on muodostunut merkittävä uusi työssäkäyntialue. Muutoin aluerakenteen osalta ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia.

Kainuussa on jonkin verran kesäasutusta ja kesämökkien lukumäärä on lisääntynyt vuodesta 1990 vuoteen 2013 noin 4 600 kesämökkillä. Eniten kesämökkejä vuonna 2013 oli Kuhmossa 2 445 kappaletta.

Kesämökkien kehitys Kainuussa vuosina 1990 – 2013 (Tilastokeskus 2015).

Kesämökkien määrä Kainuussa vuonna 2013 (Tilastokeskus 2015).

6.3.1 Oulu-Kajaani-Vartius – käytävä

Oulu-Kajaani-Vartius -käytävää kehitetään kansainvälisenä liikennekäytävänä, jonka maankäytön suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota liikenteen sujuvuuteen ja turvallisuuteen, liikenteen ja matkailun palveluihin sekä liikenneympäristön laatuun. Maankäytön suunnittelussa on otettava huomioon korkealuokkaisen maantie-, rautatie- ja lentoliikenteen sekä energia- ja tietoliikennejohtojen tilavaraukset ja rajoitukset ympäröivälle maankäytölle. Oulujokilaaksoa koskevissa suunnitelmissa tulee edistää ylimaakunnallisia yhteyksiä.

Käytävällä tulee turvata sujuvan ja turvallisen liikenteen vaatimukset. Vartiuksen raja-aseman kehittämisen tulee perustua yksityiskohtaisiin maankäyttösuunnitelmiin, joissa on huomioitu ennakoitavissa olevan henkilö- ja tavaraliikenteen tarpeet. Liikenneväylien kehittämisessä on otettava huomioon, että valtatie 5 ja 22 sekä kantatie 89 kuuluvat kansainväliseen TEN -tieverkkoon ja toimivat myös osana valtakunnallista tieverkkoa.

Toteutuma

Toteutuneita hankkeita ovat mm. Karelia ENPI CBC ohjelmasta rahoitettu Kontiomäki-Vartius tienparannus sekä liikennepoliittiseen selontekoon kirjattu periaatepäätös valtatie 22 kehittämisestä välillä Oulu-Paltamo—Kajaani. Kehittämiskäytävän puitteissa toteutetun OuKa -hankkeen kautta on tehty merkittävää ylikunnallista ja ylimaakunnallista aluekehittämisen yhteistyötä eri osa-alueilla. Valtatie 22 yhdistys on aktiivinen toimija yhteistyöalueen kehittämisessä. Osa kehittämiskäytävästä on saanut Tervantie matkailutien statuksen.

6.3.2 Kajaani-Kuhmo-Vartius – käytävä

Kajaani-Kuhmo-Vartius -käytävää kehitetään kansainvälisenä matkailu- ja liikennekäytävänä, jonka maankäytön suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota liikenteen ja matkailun palveluihin sekä liikenne- ja kulttuuriympäristön laatuun. Maankäytön suunnittelussa on otettava huomioon korkealuokkaisen maantieliikenteen ja tietoliikennejohtojen tilavaraukset ja rajoitukset ympäröivälle maankäytölle.

Toteutuma

Toteutuneita hankkeita ovat mm. Kuhmo-Vartius -tien selvitystyö ja Tönölänsalmen sillan korjaus. Kehittämiskäytävän puitteissa toteutetun OuKa -hankkeen kautta on tehty merkittävää ylikunnallista ja ylimaakunnallista aluekehittämisen yhteistyötä eri osa-alueilla. Kehittämiskäytävän tieyhteys Kajaani-Sotkamo-Kuhmo-Vartius on saanut Tervantie matkailutien statuksen.

Muutostarve Oulu-Kajaani-Vartius ja Kajaani-Kuhmo-Vartius – käytävät

Kyselyn perusteella maankäyttöluokkaan on muutostarpeita. Käytävän kehittämistavoitteita ja rajausta arvioidaan maakuntakaavan tarkistamisen yhteydessä.

6.3.3 Kaupunkikehittämisen kohdealue

Aluetta kehitetään maakuntakeskuksena. Aluetta tulee kehittää valtakunnallisesti vetovoimaiseksi, yhdyskuntarakenteeltaan ja kaupunkikuvultaan korkeatasoiseksi osaamisen, yritystoiminnan, kaupallisten palvelujen sekä matkailu- ja vapaa-aikapalvelujen alueeksi. Alueen kehittämisessä tulee kiinnittää erityistä huomiota kevyen liikenteen ja joukkoliikenteen edistämiseen. Vesiliikennettä varten tulee varata riittävästi laituri- ja rantautumispaikkoja.

Kajaani-Sotkamo -yhteistyöalue muodostuu Kajaanin kaupungin ja Sotkamon keskustaajamien sekä Vuokatin alueesta. Kuntien yhteistyöllä tulisi kehittää alueelle yhteiset suunnitteluperiaatteet alueen vetovoiman lisäämiseksi. Yhdyskuntarakennetta pyritään eheyttämään hajanaisesti ja vajaasti rakennetuilla alueilla. Uusien asuinalueiden suunnittelussa erityistä huomiota kiinnitetään liikennemelun ja Kainuun prikaatin lisääntyvän helikopteritoiminnan aiheuttaman lentomelun asettamiin rajoituksiin.

Uudet asuin ja työpaikka-alueet pyritään perustamaan kevyen liikenteen ja joukkoliikenteen kehittämisen kannalta edullisille alueille. Vähittäiskaupan suuryksiköt sijoitetaan taajamarakennetta tukemaan keskustatoimintojen alueelle. Kajaanin ja Sotkamon välisen veneilyliikenteen kehittyminen turvataan varaamalla riittävästi laituri- ja rantautumispaikkoja reitin päätepisteisiin sekä matkailun kannalta vetovoimaisiin alueisiin.

Toteutuma

Maakuntakaava 2020 aikana Kajaanin ja Sotkamon välinen yhteistyö on ollut jatkuvaa. Kajaanin, Sotkamon ja Kuhmon yhteinen rakennusjärjestys on otettu käyttöön 1.1.2015. Kajaanin kaupunkialueella kehittäminen on tapahtunut pääasiassa Kajaanin kaupungin omien strategisten asiakirjojen mukaisella toteuttamisella. Sotkamossa on kaavoitettu 100 000 kerrosneliometriä kohdealueelle sisältäen myös kevyen liikenteen ja reitistön ratkaisuja.

Muutostarve kaupunkikehittämisen kohdealue

Kyselyn perusteella kaupunkikehittämisen yhteistyöalue Kajaani-Sotkamo – maankäyttöluokkaan on muutostarpeita. Kajaani-Sotkamo – yhteistyöalue koko maakunnan kehittämisessä mm. työpaikkojen, liikenteen ja asutuksen kasvun kannalta keskeisenä väylänä/alueena.

6.3.4 Maaseutumaisen kehittämisen yhteistyöalue

Emäjoen ja 5 tien aluetta kehitetään maaseudun kulttuuriympäristöön, maisemaan ja hyviin liikenneyhteyksiin tukeutuvana monipuolisen elinkeinotoiminnan, asumisen, vapaa-ajan, liikenteen ja matkailun vyöhykkeenä. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota kulttuuriympäristön ja maiseman hoitoon sekä liikenteen ja matkailun palvelujen kehittämiseen. Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa tulee ottaa huomioon tulvan aiheuttamat rajoitukset rakentamiselle.

Kiiminkijoen vesistön aluetta kehitetään maaseudun elinkeinoin, kulttuuriympäristöön ja maisemaan tukeutuvana asumisen, vapaa-ajan ja virkistysmatkailun vyöhykkeenä. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota kulttuuriympäristön ja maiseman hoitoon, ulkoilu- ja melontareitistöjen kehittämiseen sekä vesistön vedenlaadun turvaamiseen. Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa tulee ottaa huomioon tulvan aiheuttamat rajoitukset rakentamiselle.

Kainuun maakuntakaavassa on osoitettu kaksi kuntarajat ylittävää maaseutumaisen kehittämisen yhteistyöaluetta: Emäjoen ja 5-tien alue Paltamosta Suomussalmelle sekä Kiiminkijoen vesistön aluetta Puolangan taajaman alueelta Utajärven rajalle. Kohdealueiden ylikunnallisuus perustuu yhteisiin jokilaaksoalueisiin ja liikenneväyliin joilla on tarvetta kehittää kuntien yhteistyöllä yhtenäisiä suunnitteluperiaatteita.

Toteutuma

Kajaanin kylä- ja kaupunginosaohjelma on laadittu vuosina 2009 - 2014. Kajaanin kylä- ja kaupunginosaohjelma 2014 - 2020 valmistui 2015.

Muutostarve maaseutumaisen kehittämisen yhteistyöalue

Kyselyn perusteella maankäyttöluokkaan on muutostarpeita.

Emäjoen ja 5-tien yhteistyöaluetta voisi tarkastella mahdollisesti ylimaakunnallisena kehittämisväylänä Pohjois-Savosta Kainuun kautta Koillismaalle, jolloin mukana olisi myös rautatieyhteys pohjoisen suuntaan.

6.3.5 Luontomatkailun kehittämisalue

Alueita kehitetään luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kohdealueina. Luontomatkailua palvelevat rakenteet pyritään keskittämään näille alueille. Alueille tulee varautua merkittäviin matkailijamäärien kasvuun ja kansainväliseen yhteistyöhön. Alueen maankäyttöä suunniteltaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun edistämiseen sekä luonnon- ja kulttuuriarvojen säilymiseen. Alueen toteuttaminen ei saa vaarantaa alueella sijaitsevan tai siihen rajoittuvan Natura-alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja. Metsätaloustalouteen tarkoitetuilla alueilla ei saa rajoittaa nykyisestä metsätalouden toimintaedellytyksiä.

Maakuntakaavassa luontomatkailun kehittämisalueiksi osoitetaan Hossan-Kalevalapuiston-Ystäväydenpuiston muodostama kokonaisuus maakunnan itäosasta, Hiidenportin-

Hiidenvaaran-Vuokatin alue ja Saarijärven-Ukkohallan-Paljakan-Siikavaaran alue. Oulujärven seutu on osoitettu matkailun vetovoima-alueeseen / matkailun ja virkistyksen kehittämisen kohdealueeseen sekä luonnon monikäyttöalueeseen.

Luontomatkailun kehittämisalue yhdistyy maakunnan pohjoisosassa Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavassa osoitettuun matkailun vetovoima-alueeseen / matkailun ja virkistyksen kehittämisen kohdealueeseen sekä luonnon monikäyttöalueeseen.

Toteutuma

Ukkohalla-Paljakan alueella matkailijamäärät ovat lisääntyneet Metsähallituksen investointien kautta. Hossan alueelle on tekeillä Master Plan. Suomussalmen kunta on tehnyt päätöksen esittää Hossan kansallispuiston perustamista Hossan ja Julma-Ölkyn alueille. Kuusamon kunta on yhtynyt aloitteeseen. Paltamon Kivesvaaralla on käynnistynyt luontomatkailun kehittämistyö.

Muutostarve luontomatkailun kehittämisalue

Kyselyn perusteella maankäyttöluokkaan on muutostarpeita.

Luontomatkailun statusta voisi nostaa maakuntakaavamerkintöjen kautta. Merkintöjen selkeyttäminen. Luontomatkailun kehittämisalueiden aluerajauksia arvioidaan kaavaprosessin yhteydessä. Paltamon Kivesvaaran osalta arvioidaan, kuuluisiko se luontomatkailun kehittämisalueeseen, - kohteeseen vai virkistys- ja matkailukohteeseen.

6.3.6 Luontomatkailun kehittämiskohde

Alueita kehitetään luonnon virkistyskäyttö- ja luontomatkailualueina. Alueilla tulee varautua merkittäviin matkailijamäärien kasvuun. Alueen maankäyttöä suunniteltaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun edistämiseen sekä luonnon- ja kulttuuriarvojen säilymiseen. Alueen toteuttaminen ei saa vaarantaa alueella sijaitsevan tai siihen rajoittuvan Natura-alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja.

Luontomatkailun kehittämiskohteet ovat ominaisuuksiltaan sellaisia alueita, jotka soveltuvat luontomatkailun kehittämiseen. Alueille on jo rakennettu luontomatkailua palvelevia rakenteita.

Maakuntakaavamerkinnän ja suunnittelumääräyksen vaikutukset kohdistuvat yksityiskohtaisempaan kaavoitukseen ja muuhun viranomaisen harjoittamaan alueiden käyttöä koskevaan suunnitteluun ja päätöksentekoon. Vaikutukset eivät kohdistu suoraan yksityisiin maanomistajiin tai muihin tahoihin.

Maakuntakaavassa luontomatkailun kehittämiskohteiksi osoitetaan Suomussalmelta Hossa, Martinselkonen ja Murhisalo, Kuhmon alueelta Iso-Palonen, Lentua, Elimyssalo ja Jämäsvaara, Sotkamosta Hiidenportti, Hyrynsalmelta Saarijärven aarnialue, Puolangalta Hepoköngäs, Siikavaara, Olvassuo ja Saarijärven vanhat metsät, Vaalasta Oulujärven retkeilyalue ja Rokua sekä Kajaanista Talaskankaan alue. Aluevaraukset perustuvat maakuntakaavan valmistelun yhteydessä esille tulleisiin tarpeisiin ja Metsähallituksen esitykseen. Paltamon Kivesvaaralla on käynnistynyt luontomatkailun kehittämistyö.

Toteutuma

Talaskankaan luonnonsuojelualan hoito- ja käyttösuunnitelma laadittiin vuonna 2010 yhteisesti Kajaanin kaupungin ja Metsähallituksen kanssa. Talaskangas on huomioitu myös vireillä olevassa Murtomäen tuulipuiston osayleiskaavassa. Lentua, Iso-Palonen-Maariansärkkä, Elimyssalo, Jämäsvaara ja Hiidenportti ovat Metsähallituksen ylläpitämiä kohteita.

Muutostarve luontomatkailun kehittämiskohde

Kyselyn perusteella maankäyttöluokkaan on muutostarpeita. Luontomatkailun statusta voisi nostaa maakuntakaavamerkintöjen kautta. Merkintöjen selkeyttäminen. Paltamon Kivesvaaran osoittaminen luontomatkailun kehittämiskohteena arvioidaan maakuntakaavan tarkistamisen yhteydessä.

6.3.7 Luontomatkailun yhteystarve

Merkinnällä osoitetaan niitä luontomatkailualueiden olemassa olevia tai tavoitteellisia kansainvälisiä yhteyksiä, joissa on tarkoituksenmukaista kehittää rajan yli menevää luontomatkailua.

Maakuntakaavassa luontomatkailun yhteystarvemerkinällä osoitetaan Suomen ja Venäjän rajan yli toimivien puistoparien Kainuussa sijaitseva verkosto. Verkosto käsittää jo olemassa olevan Ystävyyden luonnonsuojelualan sekä vielä toteutumattoman Kalevalapuiston.

Toteutuma

Kalevalanpuisto on toteutettu (YM/asetus 204/2014). Puistojen kehittämiseksi on tehty rajan ylittävää kansainvälistä hankeyhteistyötä.

Muutostarve luontomatkailun yhteystarve

Kyselyn perusteella maankäyttöluokkaan on muutostarpeita. Arvioidaan yhteystarvemerkinän merkitystä ja tavoitteita.

6.3.8 Matkailun vetovoima-alue

Matkailun vetovoima-alueina osoitetaan matkailu- tai virkistysalueita, joihin kohdistuu maakunnallisesti tai seudullisesti tärkeitä alueidenkäytöllisiä kehittämistarpeita. Alueen vetovoima rakentuu monipuolisten matkailukeskusten lisäksi vetovoimaiseen luonnon- ja kulttuuriympäristöön. Matkailun kehittämisessä vetovoima-alueilla tulee edistää suojelualueverkoston ja arvokkaiden maisema-alueiden ekologisesti kestävää hyödyntämistä. Metsien käytössä tulee ottaa huomioon matkailuelinkeino matkailukohteiden lähialueilla.

Kainuun maakuntakaavassa periaatteena on keskittyä olemassa olevien matkailukeskusten kehittämiseen. Matkailukeskusten ja -alueiden verkottumista tulee kehittää niin, että muodostuu toimivia palvelukokonaisuuksia. Kainuun maakuntakaavassa matkailun vetovoima-alueiksi on merkitty Oulujärvi ympäristöineen, Kajaani-Sotkamo Nuasjärven alue Hossan matkailukeskuksen alue sekä Puolangan ja Hyrynsalmen Paljakka-Ukkohallan matkailualueet ympäristöineen.

Toteutuma

Matkailun Master Plan –hankkeet ovat käynnissä vuoden 2015 aikana Kuhnnessa, Sotkamossa, Hossan matkailualueella ja Paljakassa sekä Rokua-Oulujärvi -alueella. Kajaanin kaupungin Master Plan on valmistunut 2015. Kainuun matkailun maankäyttöstrategian esiselvitys 2015 (Sweco Oy ja Kainuun liitto) tarkastelee matkailua laajemmin maankäytön ja kaavoituksen näkökulmasta. Lisäksi Sotkamossa on kaavoitettu lisärakentamista, tehty lisäinvestointeja reitteihin ja rinnealueet ovat kehittyneet. Myös Vuokatin alueen palvelut ovat lisääntyneet/kehittyneet. Paljakan alueella on valmistunut asemakaava, joka on mahdollistanut keskustan kehittämisen. Ukkohallan ja Paljakan omistuksen yhdistyessä 2014 on alueiden välillä ainakin toiminnallista yhteistyötä.

Muutostarve matkailun vetovoima-alue

Kyselyn perusteella maankäyttöluokkaan on muutostarpeita.

Kaavaprosessin yhteydessä tarkastellaan mm. Ukkohalla-Paljakka -reitistöjen yhtenäistäminen/yhdistäminen ja merkintä Mustakumpuun saakka. Suojelualueet Ukkohallan alueella laajenevat.

Raateen ja Suomussalmen taajaman kehittäminen matkailun vetovoimavyöhykkeenä.

6.3.9 Virkistys- ja matkailukohde

Virkistys- ja matkailukohteina esitetään vähintään seudullista merkitystä omaavia matkailukohteita, joiden toimintaan liittyy olennaisena osana kohdealueen ja sen lähiympäristön virkistyskäyttö sekä alueen matkailullinen kehittäminen. Kainuun maakuntakaavassa virkistys- ja matkailukohteiksi on osoitettu Vaalan Teeriniemi, Martinlahti

ja Ruununtörmä, Suomussalmen Hossan retkeilyalueen palvelukeskusalue, Hossan kylän matkailukeskusalue, Kaunisniemen alue, Raateen tien alue ja Kuivajärvi, Paltamon Kivesvaara, Ristijärven Hiisijärvi ja Saukkovaara, Kajaanin Toukansaari, Kuhmon Kalevalakylä ja Sininen polku sekä Vuolijoen lintuvesiallas.

Toteutuma

Suomussalmella on kehitetty Hossan ohella tapahtumamatkailua Raateen alueelle sekä Raateen portin aluetta.

Ristijärvellä on tehty 2013 Master Plan ja siinä on huomioitu Saukkovaaran kehittäminen.

Toukansaaren ja Otanmäen lintualtaan kehittämiseksi on tehty vähäisiä toimenpiteitä.

Kalevan-alueen leirintäalue ja Kalevalakylän toiminta Kuhmossa ovat päättyneet. Alueella toimii hotelli, Peltola, Talvisotamuseo, kaupungin ladut ja ampurata ampumahiihtoon. Alueella on menossa Master Plan –hanke ja aluetta halutaan kehittää matkailukohteena. Sinisen polun ylläpito on lopetettu Metsähallituksen toimesta. Alueella on vuonna 2012 voimaan tullut asemakaava.

Paltamon Kivesvaaralla on käynnistynyt luonto- ja virkistysmatkailun kehittämistyö.

Muutostarve virkistys- ja matkailukohde

Kyselyn perusteella maankäyttöluokkaan on muutostarpeita.

Kaavaprosessin aikana arvioidaan virkistys- ja matkailukohteiden nykytila ja kehittämistarpeet. Paltamon Kivesvaaran osalta arvioidaan, kuuluisiko se luontomatkailun kehittämisalueeseen, -kohteeseen vai virkistys- ja matkailukohteeseen.

6.3.10 Matkailupalvelujen alue

Matkailupalvelujen alueiden yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota alueiden toiminnallisuuteen ja tarkoituksenmukaiseen rajaukseen.

Merkinnällä osoitetaan kansainvälisesti ja valtakunnallisesti merkittäviä matkailupalvelujen ydinalueita, kuten matkailu- ja lomakeskuksia, lomakyliä, lomahotelleja, leirintäalueita tai muita vastaavia matkailua palvelevia toimintoja. Kainuun maakuntakaavassa kansainvälistä merkitystä omaavaksi matkailupalvelujen alueeksi on osoitettu Vuokatin ja Katinkullan ydinalue. Valtakunnallisesti merkittäviksi alueiksi on osoitettu Paljakan, Ukkohallan ja Metelinniemen matkailukeskusten ydinalueet.

Toteutuma

Sotkamossa on toteutettu asemakaavahankkeita ja lisärakentamishankkeita kohdealueilla. Paltamossa Metelinniemellä toimii ravintola golfkentän yhteydessä. Metelinniemellä on käynnistynyt kaavatarkastelu. Paljakan aluetta on kehitetty matkailualueena ja kehitetään edelleen. Käynnissä on Paljakan kehittämissuunnitelman laatiminen. Tavoitteena on nykyistä monipuolisempi ja vetovoimaisempi matkailukohde ympärivuotisesti. Myös Ukkohallan osalta on tekeillä kehittämis- ja investointisuunnitelmat.

Muutostarve matkailupalvelujen alue

*Kyselyn perusteella maankäyttöluokkaan on muutostarpeita.
Kaavaprosessin aikana arvioidaan matkailupalvelujen alueiden nykytila ja kehittämistarpeet.*

6.3.11 Loma- ja matkailualue

Loma- ja matkailualueiden yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota alueen tarkoituksenmukaiseen käyttöön loma-asunto- ja matkailutoimintojen kannalta, toimintojen mitoittamiseen sekä aluevarausten yhteensovittamiseen.

Toteutuma

Sotkamossa on toteutettu asemakaavahankkeita ja lisärakentamishankkeita kohdealueilla.

Muutostarve loma- ja matkailualue

*Kyselyn perusteella maankäyttöluokkaan on muutostarpeita.
Kaavaprosessin yhteydessä olisi syytä arvioida kuntakohtaisia näkemyksiä joidenkin vapaa-ajan ja vakituisen asuinalueiden yhdistämisestä, jolloin vapaa-ajan asuminen voitaisiin muuttaa vakituisiksi asuinpaikaksi.*

6.3.12 Kajaanin keskustatoimintojen alue

Kajaanin keskustatoimintojen alueen suunnittelussa ja kaavoituksessa tulee luoda edellytyksiä kaupallisesti ja matkailullisesti vetovoimaisen ja viihtyisän maakunta- ja kaupunkikeskustan kehittymiselle varaamalla alueita tiivistä kaupunkirakentamista ja

monipuolisia palveluja varten sekä määrittelemällä korkeatasoisen kaupunkikuvan kehittämisen periaatteet.

Toteutuma

Kajaanin osalta on valmistunut useita keskustaajaman asemakaavoja, kuten Raatihuoneen torin maanalainen paikoitus (2014). Selvitysvaiheessa on meneillään keskeisinä asemakaavahankkeina mm. asemanseutu ja matkakeskus sekä linja-autoaseman kortteli. Kajaanin kaupunkikeskusta –hanke on käynnistynyt 2010, suunnitelma valmistunut 2011, kehittämistoimet vireillä mm. jokivarressa ja Kauppakadulla. Kajaanin kaupan selvitys on valmistunut 2013. Kajaanin keskustatoimintoja on tarkasteltu kaupan vaihemaakunta-kaavassa.

Muutostarve Kajaanin keskustatoimintojen alue

Kyselyn perusteella maankäyttöluokkaan on muutostarpeita. Kajaanin keskustatoimintojen alueen kehittämistarpeet arvioidaan kaavaprosessin yhteydessä.

6.3.13 Keskustatoimintojen alue

Keskustatoimintojen alueen suunnittelussa ja kaavoituksessa on kiinnitettävä erityistä huomiota alueen rajautumiseen muuhun taajamaan nähden, palvelujen saavutettavuuteen, kevyen liikenteen toimintamahdollisuuksiin, liikennejärjestelyihin sekä keskusta-alueen taajamakuvaan.

Kainuun maakuntakaavassa osoitetaan keskustatoimintojen alueita Kajaanin, Kuhmon, Sotkamon ja Suomussalmen taajamiin. Muiden kuntien osalta keskustatoimintojen alueet sisältyvät taajamatoimintojen aluevarauksiin. Kainuun taajamista Kajaanin keskustassa on riittävä pysyvä väestöpohja vähittäiskaupan suuryksiköille. Voimakkaasti kehittyvän matkailun ja rajaliikenteen kohdetaajamina myös Sotkamoon, Kuhmoon ja Suomussalmelle voidaan sijoittaa vähittäiskaupan suuryksiköitä.

Toteutuma

Vähittäiskaupan suuryksikköjen sijoittuminen keskustatoimintojen alueelle on arvioitu ja ratkaistu Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavan yhteydessä. Sotkamossa on selvitetty ”Shellin tontin” aluetta.

Muutostarve keskustatoimintojen alue

Kyselyn perusteella maankäyttöluokkaan on muutostarpeita. Kaavamerkinnän ja -määräyksen ajantasaisuus arvioidaan kaavaprosessin yhteydessä.

6.3.14 Taajamatoimintojen alue

Taajamatoimintojen alueen suunnittelussa hajanaisesti ja vajaasti rakennetuilla alueilla tulee edistää yhdyskuntarakenteen eheyttämistä sekä taajaman ydinalueen kehittämistä toiminnallisesti ja taajamakuvallisesti selkeästi hahmottuvaksi keskukseksi. Suunnittelussa tulee kiinnittää huomiota taajama-alueiden viihtyisyyteen, uudisrakentamisen sopeuttamiseen rakennettuun ympäristöön, kevyen liikenteen toimintamahdollisuuksiin ja liikenneturvallisuuteen. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja rakentamisessa on varmistettava, että alueella sijaitsevien kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeiden kohteiden kulttuuri- ja luonnonperintöarvot säilyvät.

Mittakaavasyistä Kainuun maakuntakaavassa taajamatoimintojen alueiden kohdemerkinnällä on esitetty Hyrynsalmen, Paltamon, Puolangan, Ristijärven ja Vaalan kuntien keskustaajamien alueet. Taajamatoimintojen alueen kohdemerkinnällä osoitetaan kaikki taajamissa esiintyvät toiminnot. Maakuntakaavan pohjakartan asutus-tihentymämerkintä osoittaa likimääräisesti taajamatoimintojen nykyisen laajuuden.

Maakuntakaavamääräyksen tarkoituksena on edistää vajaasti rakennettujen tai väestöä menettävien taajamien eheyttä ja parantaa taajamien viihtyisyyttä, toimivuutta ja liikenneturvallisuutta. Tärkeä näkökohta on myös alueiden kulttuuri- ja luonnonperintö-arvojen säilyminen. Väestöä menettävien tai vajaasti rakennettujen taajamien eheyttä ja toimivuutta voidaan edistää täydennysrakentamisella ja etsimällä tyhjentyville rakennuksille uusia käyttötarkoituksia. Taajamien reuna-alueilla olevien toteutumatta jääneiden asemakaavojen kumoamisella tai asemakaavojen uudistamisella voidaan ohjata uudisrakentamista taajamien eheyttämiseen.

Toteutuma

Kajaanin keskustaajama 2030 osayleiskaava on vireillä 2015. Kuhmon keskustaajaman osayleiskaava on valmistunut. Sotkamossa on kaavoitettu uutta taajamatoimintoja tukevaa aluetta (teollisuus- ja asutusaluetta) lisää. Puolangalla on laajennettu taajamatoimintojen aluetta yleiskaavalla uuden vetovoimaisen asuntoalueen muodostamiseksi Puutiojärven rannalle. Kunnan keskustaan valmistunut terveyskeskus on suurin palvelujen kehittämishanke.

Taajama-alueen väestö on ainoana kasvanut Sotkamossa (vajaa 100 henkeä). Muissa taajamissa väestö on vähentynyt vajaasta 500 - 600 henkilöstä.

Paikkakunta	31.12.2009 (asukasta)	31.12.2013 (asukasta)	Muutos (asukasta)
Kajaani	26 084	25 609	-475
Kuhmo	6 305	5 699	-606
Sotkamo	5 267	5 349	+82
Suomussalmi	4 789	4 242	-547

Lähde: YKR/SYKE ja TK 2015

Muutostarve taajamatoimintojen alue

Kyselyn perusteella maankäyttöluokkaan on muutostarpeita. Kaavamerkinnän ja -määräyksen ajantasaisuus arvioidaan maakuntakaavaprosessin yhteydessä.

6.3.15 Taajaman alakeskus

Taajaman alakeskuksen suunnittelussa on pyrittävä turvaamaan alakeskuksen asema sovittamalla yhteen asumisen, pienyritystoiminnan tai muun elinkeinotoiminnan tarpeet. Suunnittelussa tulee kiinnittää huomiota alueen viihtyisyyteen, uudisrakentamisen sopeuttamiseen rakennettuun ympäristöön, kevyen liikenteen toimintamahdollisuuksiin ja liikenneturvallisuuteen. Uudisrakentaminen on pyrittävä sijoittamaan siten, että se sijoittuu palvelujen kannalta edullisesti olevan asutuksen sekä tie- ja tietoliikenneyhteyksien läheisyyteen.

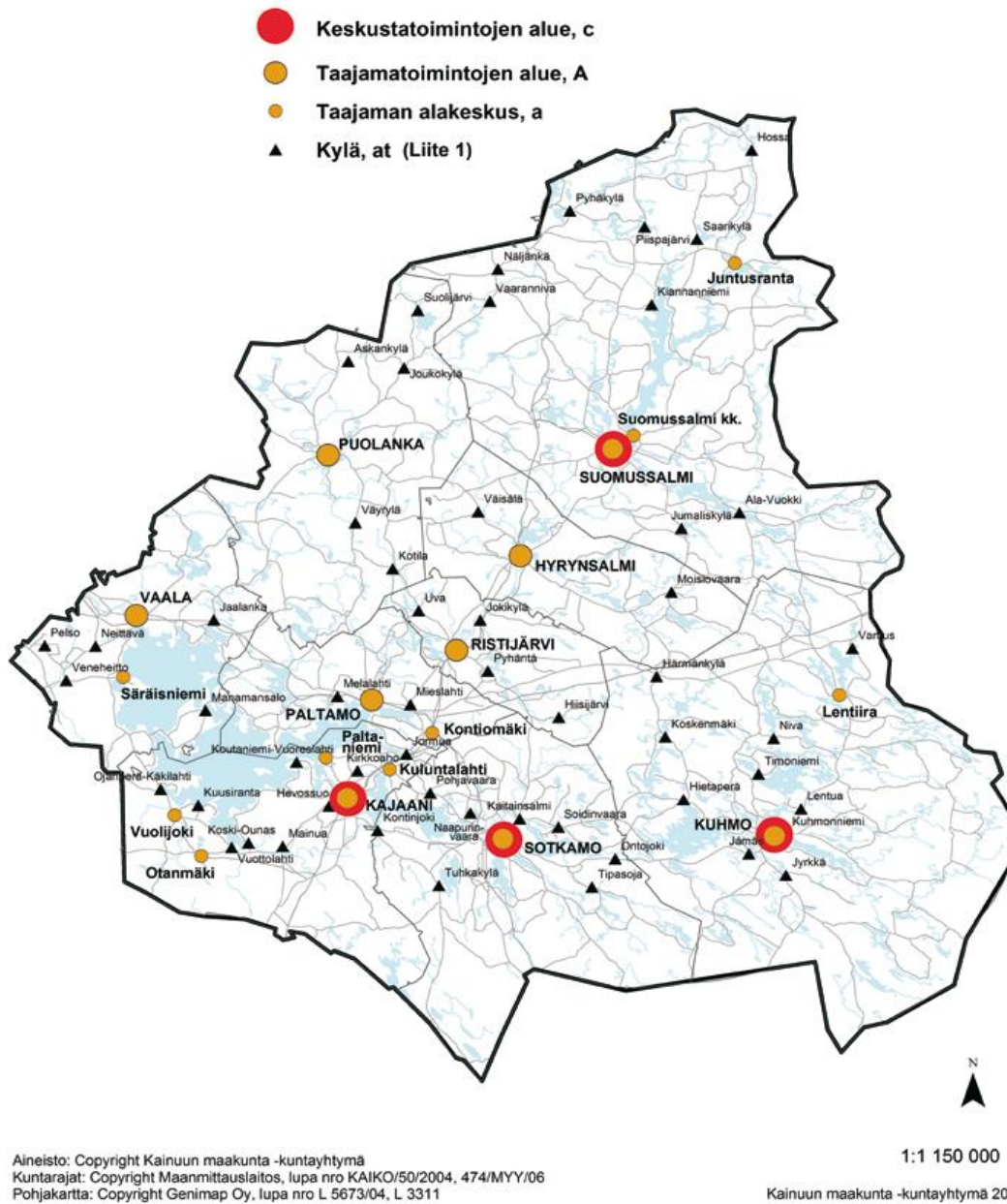
Kainuun maakuntakaavassa on osoitettu taajamien alakeskusten kohdemerkinnällä Vuolijoen, Otanmäen, Kontiomäen, Kuluntalahden, Lentiiran, Paltaniemen, Säräisniemen sekä Suomussalmen kirkonkylän ja Juntusrannan alueet. Alakeskukset ovat entisiä vahvoja taajamia, joiden alkuperäinen merkitys työssäkäynti- ja asumisalueena on muuttunut. Ne ovat säilyneet asumisalueina, joissa on säilynyt paikallisia palveluita.

Toteutuma

Kuluntalahden sataman osayleiskaavan ehdotus on hyväksytty Kajaanin kaupunginvaltuustossa 2015. Venesataman kunnostusta on tehty vuonna 2013. Paltaniemen alueella on osayleiskaava selvitysvaiheessa, kaavan laatiminen on vuosien 2017-2019 aikana. Venesatamaa on kunnostettu 2014. Otanmäen kulttuuriympäristöasemakaava on vireillä ja Uunimiehentien asemakaavan kumoaminen vireillä 2015. Vuolijoen taajaman ympäristöasemakaavan kumoaminen valmistui 2014. Vuolijoen taajaman rakennetun alueen asemakaavamuutos on hyväksytty ja täytäntöönpanopäätös on annettu 2014. Lentiirassa kauppa ja lomakylä ovat toiminnassa, mutta koulu on lopetettu. Kontiomäen alue on kehittynyt raakapuulogiikan keskuksena ja VR:n raideliikennekaluston testausalueena.

Muutostarve taajaman alakeskus

Kyselyn perusteella maankäyttöluokkaan on muutostarpeita. Kaavamerkinnän ja -määräyksen ajantasaisuus arvioidaan maakuntakaavaprosessin yhteydessä. Paltamon Vaarankylän tarkastelu uutena kohteena maankäyttöluokan osalta.

Kainuun maakuntakaava 2020 taajama- ja kyläverkosto

6.3.16 Kylä

Kyläkeskuksen suunnittelussa on pyrittävä vahvistamaan kyläkeskuksen asemaa sovittamalla yhteen asumisen, palvelujen ja alkutuotannon tarpeet. Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa ja rakentamisessa tulee kiinnittää erityistä huomiota rakentamisen sopeuttamiseen kyläkokonaisuuteen ja -ympäristöön, vesihuollon järjestämiseen ja hyvien yhtenäisten peltoalueiden säilymiseen maatalouskäytössä. Uudisrakentaminen on pyrittävä sijoittamaan siten, että se sijoittuu palvelujen kannalta edullisesti olevan asutuksen sekä tie- ja tietoliikenneyhteyksien läheisyyteen.

Toteutuma

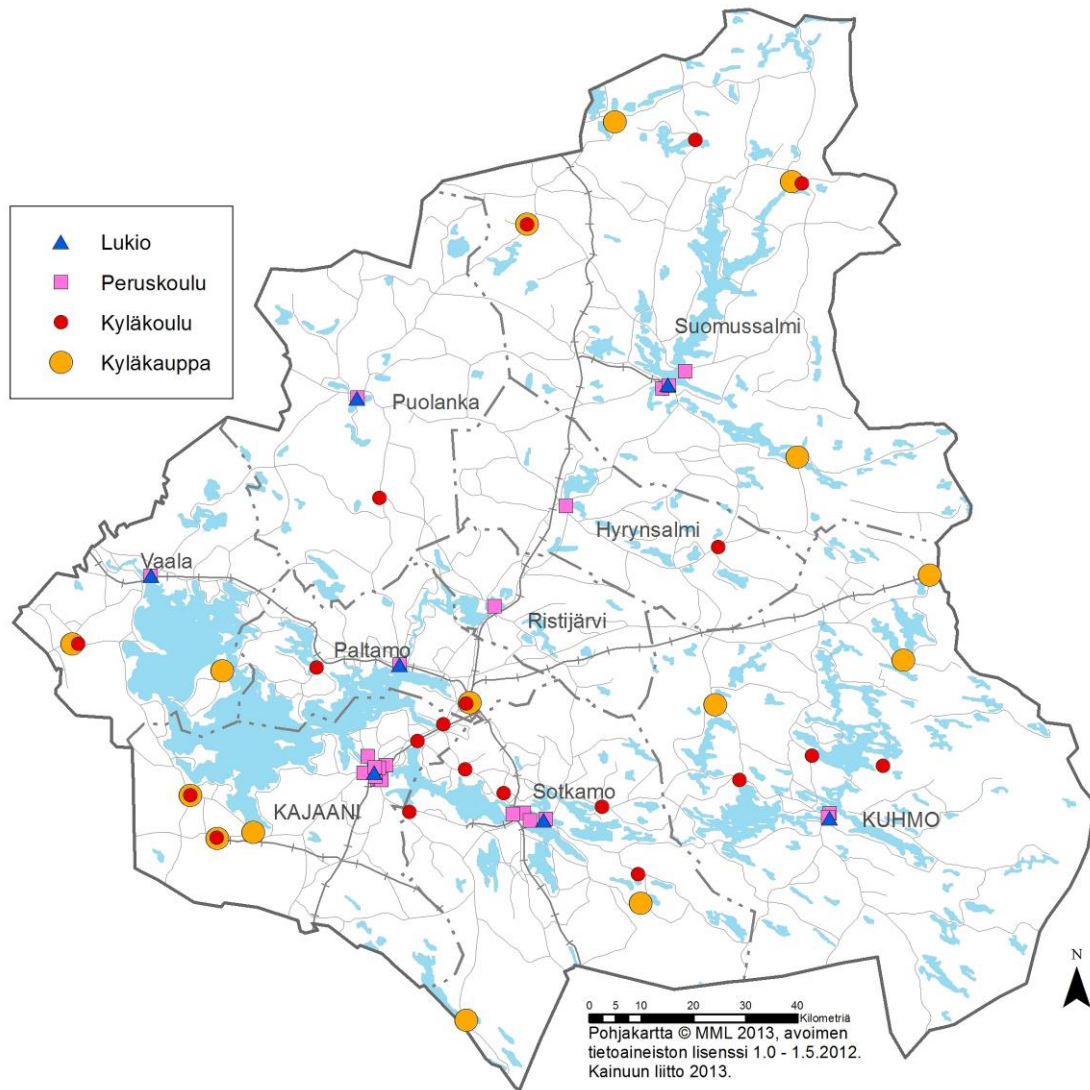
Kajaanin kylä- ja kaupunginosaohjelma 2009-2014 on laadittu. Kajaanin kylä- ja kaupunginosaohjelma 2014-2020 valmistui 2015. Vuosien 2008-2013 välillä Kajaanin läntisten kylien väestö on hieman vähentynyt ja pohjoisten sekä itäisten kylien väestö pääosin hieman kasvanut.

Sotkamossa Naapurinvaaran yleiskaavoitus on käynnissä. Lisäksi rantakaavoituksessa on huomioitu kyliä.

Sivukylien kouluja on lakkautettu useissa kunnissa.

Muutostarve kylä

Kyselyn perusteella maankäyttöluokkaan on muutostarpeita. Kaavamerkinnän ja -määräyksen ajantasaisuus arvioidaan maakuntakaavaprosessin yhteydessä.

Kainuun kouluverkosto ja kyläkaupat 2013.

6.3.17 Yhdyskuntarakenteen laajenemissuunta

Yhdyskuntarakenteen laajenemista suunniteltaessa tulee turvata seudulliset virkistystarpeet ja alueiden maisema-arvot sekä liikenteelliset edellytykset uusien rakentamisalueiden toteuttamiselle.

Merkinnällä osoitetaan Vuokatin matkailukeskuskokonaisuuden kehittämisen kannalta tavoiteltavat yhdyskuntarakenteen päälaajenemissuunnat sekä Suomussalmen keskustaajaman yhdyskuntarakenteen päälaajenemissuunta Haukiperän suuntaan. Vuokatin matkailukeskus on valtakunnallisesti merkittävä matkailukeskittymä, jonka yhdyskuntarakenteen laajenemista pyritään ohjaamaan toiminnallisesti ja yhdyskuntataloudellisesti kestäväällä tavalla. Suomussalmen taajama on maakunnallisesti merkittävä taajama, jonka laajeneminen pyritään ohjaamaan yhdyskuntarakenteellisesti edulliseen suuntaan. Molempien taajamien päälaajenemissuunnat perustuvat asianomaisten kuntien esittämiin tavoitteisiin yhdyskuntarakenteen laajenemisen suunnasta.

Toteutuma

Sotkamossa Härkökiven alue on tullut mukaan. Suomussalmella Kiantajärven rannalla sijaitsevan Ahonrannan asemakaava on toteutunut.

Muutostarve kylä

Kyselyn perusteella maankäyttöluokkaan ei ole muutostarpeita.

6.3.18 Palvelujen alue

Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on varauduttava Snowpoliksen toteuttamisen edellyttämien toimintojen mahdollistamiseen. Alueella tulee varautua olemassa olevien palvelutoimintojen ja liikennejärjestelmän kehittämiseen sekä riittäviin pysäköintiratkaisuihin.

Toteutuma

Uutta matkailurakentamista on toteutettu ja on tapahtunut toiminnallista kehittymistä.

Muutostarve palvelujen alue

Kyselyn perusteella maankäyttöluokkaan ei ole muutostarpeita.

6.4 Alueidenkäytön ekologinen kestävyys - maankäyttöluokka

6.4.1 Natura 2000

Natura 2000 -verkoston alueita ja niiden lähellä sijaitsevia alueita koskevassa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava siitä, että suunnitelma tai hanke ei luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla heikennä merkittävästi Natura -alueiden perusteena olevia luonnonarvoja.

Natura 2000 -alueilla tavoitteena on estää suojelukohteiden kannalta haitalliset luonnontilan muutokset. Natura-alueilla voi jatkua sellainen toiminta, joka ei uhkaa niitä luonnonarvoja, joita varten alue on perustettu. Olemassa olevilla suojelualueilla noudatetaan niiden suojelumääräyksiä.

Maakuntakaava 2020 vahvistamisen aikana Natura 2000 alueita oli Kainuussa yhteensä 176 kpl (170 645 ha).

Toteutuma

		Kokonais määrä (lkm) Tilanne 2014 (lkm)	
Natura-alueet			
Kainuu		176	177
	Hyrynsalmi	12	12
	Kajaani	11	11
	Kuhmo	38	38
	Paltamo	6	6
	Puolanka	31	31
	Ristijärvi	3	3
	Sotkamo	19	19
	Suomussalmi	48	49
	Vaala	8	8

Suomussalmella oleva Moilasenvaaran alue FI1201013, 1 559 ha, on huomioitu maakuntakaavassa 2020.

Muutostarve Natura 2000

Kyselyn perusteella maankäyttöluokkaan on muutostarpeita. Natura 2000 verkoston nykytila ja kehittämistarpeet arvioidaan kaavaprosessin yhteydessä.

6.4.2 Rakennussuojelukohde

Alueen suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota alueen kulttuuriperintöön ja erityispiirteisiin sekä edistää niiden säilymistä.

Rakennussuojelukohteissa on huomioitu rakennusperintösuojelulailla tai asetuksella 480/85 suojellut kohteet. Lukumäärässä ei ole huomioitu Kirkkolain, laki Ortodoksisesta kirkosta tai Rautatiesopimuksen 1998 mukaisia kohteita. Rakennussuojelukohteet Kainuussa kunnittain (Museoviraston rakennusperintörekisteri):

Kajaani

- Liikerakennus, Kauppakatu 21
- Raatihuone
- Seminaari
- Seppälän koulutila

Kuhmo

- Romuvaaran metsäsauna

Hyrnsalmi

- Jääkäripirtti

Vaala

- Lamminahon talo

Muutostarve rakennussuojelukohde

Kohdeluettelo arvioidaan uudelleen kaavan tarkistuksen yhteydessä.

6.4.3 Luonnonsuojelualue tai – kohde, suojelualue tai -kohde

Alueen maankäyttö tulee suunnitella ja toteuttaa siten, ettei toimenpiteillä vaaranneta alueen suojelun tarkoitusta ja suojeluarvoja. Alueelle laadittavassa hoito- ja käyttösuunnitelmissa tulee kiinnittää erityistä huomiota luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun edistämiseen.

Luonnonsuojelualueilla pyritään turvaamaan maakunnan luonnon monimuotoisuuden ja maiseman säilyminen. Alueiden maankäyttö ratkaistaan perustamispäätöksissä. Luonnonsuojelualueet ovat myös merkittäviä luonnon virkistyskäyttö- ja luontomatkailualueita. Jotta alueilla olevat luonnon- ja suojeluarvot voidaan säilyttää se edellyttää usein hoito- ja käyttösuunnitelmien laatimista, joissa määritetään yksityiskohtaisesti alueilla sallittavat toimenpiteet. Maakuntakaavassa luonnonsuojelualuemerkinnällä osoitettujen alueiden suojelutaso ja siihen liittyvät rajoitukset voivat vaihdella eri alueiden välillä. Luonnonpuistojen suojelutaso on korkein. Ne pyritään säilyttämään mahdollisimman luonnontilaisina, joten niissä liikkuminen on sallittu vain erityisellä luvalla.

Suojelumääräys (MRL 30.2 §):

Ennen vallitsevien olosuhteiden muuttamiseen tähtäviä toimenpiteitä on ao. erityisviranomaiselle varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen. Alueella saa suorittaa sellaisia toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen alueen suojeluarvon säilyttämiseksi tai palauttamiseksi. Rakennuslupahakemuksesta tulee pyytää MRL 133 §:n mukaisesti alueellisen ympäristökeskuksen lausunto.

ja suunnittelumääräys:

Alueen maankäyttöä suunniteltaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota alueen suojeluarvojen säilymiseen. Alueille laadittavissa hoito- ja käyttösuunnitelmissa tulee kiinnittää erityistä huomiota luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun edistämiseen.

Kainuussa Maakuntakaava 2020 vahvistamisen aikana oli taulukon x mukaisesti luonnonsuojelualueita tai – kohteita ja suojelualueita ja – kohteita. Kaavan vahvistamisen jälkeen näiden lukumäärä on kasvanut, osa alueista on hankittu myös valtiolle (Kainuun ELY-keskus) Lukumäärä on tarkistettava maakuntakaavan tarkistamisen yhteydessä.

Toteutuma

Luonnonsuojelualue tai -kohde Suojelualue tai -kohde	Luonnonsuojelualue tai kohde, lukumäärä, maakuntakaava 2020 aikana	Suojelualue tai kohde, lukumäärä, maakuntakaava 2020 aikana
Kainuu	206	28
Hyrnsalmi	17	3
Kajaani	17	4
Kuhmo	41	5
Paltamo	11	
Puolanka	36	3
Ristijärvi	4	1
Sotkamo	18	4
Suomussalmi	50	8
Vaala	12	

Maakuntakaavaa 2020 edeltävässä Kainuun 3. seutukaavassa luonnonsuojelualueiksi (SL) on osoitettu luonnonpuistot, kansallispuistot ja muut lailla tai asetuksella muodostetut luonnonsuojelualueet sekä eräillä muilla perusteilla tehdyt aluevaraukset. Suojelualueiksi (S) on osoitettu valtakunnallisiin suojelualueohjelmiin sisältyviä alueita, metsähallituksen omalla päätöksellään perustamat erikoismetsät sekä eräillä muilla perusteilla tehdyt aluevaraukset. Seutukaavassa merkityt luonnonsuojelu ja suojelualueet on huomioitu myös maakuntakaavassa 2020. Suojelualueiden toteutus perustuu eri ohjelmiin, joita Kainuussa on toteutettu seuraavasti:

- soidensuojeluohjelma piirissä 54 075 ha
- lintuvesisuojaohjelman piirissä 1 830 ha
- lehtojensuojeluohjelman piirissä 300 ha
- rantojensuojeluohjelman piirissä 28 223 ha
- vanhojen metsien suojeluohjelmassa 59 703 ha.

Pinta-aloihin ei ole tullut muutoksia maakuntakaava 2020 vahvistamisen jälkeen. Osa alueista liittyy Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon ELY-keskusten alueelle.

Muutostarve luonnonsuojelualue tai – kohde, suojelualue tai - kohde

Uusia luonnonsuojelualueita tai - kohteita

Uusia suojelualueita tai – kohteita (sisältävät myös valtiolle hankittuja alueita)

Yksityismaiden suojelualueita on tullut lisää mm. Metso-ohjelman myötä

Kyselyn perusteella Ukkohalla-Paljakka luonnonpuiston (nykyinen luonnonsuojelualue) alueeseen kohdistuisi muutostarpeita. Paikallisena tavoitteena on kehittää aluetta kansallispuistoksi.

6.4.4 Luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeä alue

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee varmistaa, että suunniteltu maankäyttö ei vaaranna alueen linnuston ja uhanalaisten kasvien tai hyönteisten elinoloja.

Toteutuma

Kainuun 1. vaihemaakuntakaavassa on osoitettu uusia LUO –kohteita. Luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeät alueet on otettu huomioon yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja kaavoituksessa.

Muutostarve luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeä alue

Muutostarpeet arvioidaan olemassa olevaan aineistoon perustuen maakuntakaavan tarkistamisen yhteydessä.

6.5.1 Erityisen tärkeä valtatie/runkotie

Kainuun maakuntakaavassa on osoitettu valtatie 5 välillä Kajaani - Pohjois-Savon maakuntaraja erityisen tärkeänä valtatieenä, jota tulee kehittää osana valtakunnallista runkotieverkkoa. Alueella on voimassa MRL:n 33.1 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.

Kainuun maakuntakaavassa on annettu suunnittelumääräys:

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee varautua tien kehittämiseen valtakunnallisena runkotienä.

Toteutuma:

Valtakunnallinen runkotieverkoston määrittely ja kehittämistyö keskeytyivät pian kaavan vahvistamisen jälkeen. Asia ei ole edennyt.

Muutostarve erityisen tärkeä valtatie/runkotie

Runkotien muuttaminen valtatie-maankäyttöluokaksi arvioidaan kaavaprosessin yhteydessä.

6.5.2 Valtatie/kantatie

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on pyrittävä edistämään kevyen liikenteen väylien toteuttamista erityisesti kyläkeskusten ja koulujen läheisyydessä.

Toteutuneita hankkeita ovat:

- Kainuun runkoliikennesuunnitelma, 2009
- Valtatien 22 kehittäminen välillä Oulu - Kajaani, esiselvitys, 2011
- Valtatien 22 parantaminen välillä Oulu–Kajaani, hankeperustelu, 2012
- Linja-autoliikenteen infrastruktuurin kehittäminen yhteysväleillä Oulu-Kemi, Oulu-Sotkamo ja Oulu-Jyväskylä, 2012
- KASELI, 2013
- Vt 5 / Varistien liittymän parantaminen, Kajaani
- Vt 5 kevyen liikenteen tie välillä Asemantie-Mäntytie ja vt 5/mt 888/ mt 8881 liittymän parantaminen, Ristijärvi
- Vt 5 Jalonniemen kevyen liikenteen alikulku, Suomussalmi
- Vt 5 Lomakyläntien liittymän parantaminen, Suomussalmi
- Vt 6 suojatien liikennevalot keskussairaalan kohdalla, Kajaani
- Vt 22 leventäminen välillä Paltamo-vt 5, Paltamo
- Kt 76 Kuikkalammentie, Veikontie, Vuokatinhovintien ja Ratatien liikennevalot
- Kt 76 kevyen liikenteen tie välillä Juuvintie-Juholankyläntie Sotkamossa
- Kantatietä 89 on levennetty useassa vaiheessa
- KASELI- Kajaanin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma 2013

6.5.3 Seututie tai pääkatu

Toteutuneita hankkeita ovat:

- St 891 ajoradan kaventaminen/ jalkakäytävän leventäminen, Hyrynsalmi
- St 891 kevyen liikenteen tie välillä keskusta-Kangaskylä, Hyrynsalmi
- St 899 kevyen liikenteen tie välillä Varsitie-Pekkiläntie, Sotkamo
- St 912 Tönölänsalmen sillan korjaus ja kevyen liikenteen järjestelyt, Kuhmo
- Tieluokkamuutosta (st 912) ei ole tehty

Muutostarve tieliikennejärjestelmät

Kyselyn perusteella tieliikennejärjestelmät maankäyttöluokkaan on muutostarpeita.

Pitkän tähtäimen suunnitelmien kannalta ehdotetaan Oulujärven maisematien (vt 22) rakentamismahdollisuuden turvaaminen yhteystarvemerkin avulla.

Tieluokkamuutosten arviointi kaavaprosessin yhteydessä.

Museotie Oulujärven maisematie huomioiminen.

6.5.4 Rajanylityspaikka

Toteutuneita hankkeita ovat:

- Vartiuksen rajanylityspaikan liikennejärjestelyt toimenpideselvitys, 2012
- Rajanylityspaikan kehittämiseksi on tehty suunnitelmia/selvityksiä POP ELYN ja rajavartioston toimesta.
- Vartiuksen konttiliikenneselvitys on valmistunut 2014.
- Vartiuksen osayleiskaava vireillä ja se valmistuu loppuvuodesta 2015

Muutostarve rajanylityspaikka

Ei muutostarpeita maakuntakaavaan.

6.5.5 Päärata ja liikennepaikka

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on varauduttava tasoristeysten poistamiseen ja radan kantavuuden parantamiseen akselipainoltaan 25 tonnin painoisille junille.

Alueella on voimassa MRL:n 33.1 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.

Pääratoja Iisalmi-Kajaani-Oulu sekä Kontiomäki-Vartius tulee kehittää valtakunnallisesti merkittävään liikenneverkkoon kuuluvina rautatieliikenteen runkoratoina. Iisalmi-Kajaani - ratayhteyden kehittämisessä tulee varautua nopeaan junaliikenteen edellyttämään radan linjauksen, rakenteen ja turvallisuuden parantamiseen sekä mm. tasoristeysten poistamiseen.

Toteutuma

Murtomäen-Talvivaaran ohjeellinen ratalinjaus on toteutunut maakuntakaavassa osoitetun mukaisesti.

Toteutuneita hankkeita ovat:

- Tasoristeysjärjestelyt välillä Ylivieska–Iisalmi–Kontiomäki, yleissuunnitelma, 2013
- Toiminnallisuuden parantamiseksi tehty suunnitelma välillä Ylivieska- Iisalmi-Kontiomäki, 2014

Muutostarve rautatieliikennejärjestelmät

Kyselyn perusteella rautatieliikennejärjestelmät maankäyttöluokkaan on muutostarpeita. Muutostarpeet arvioidaan kaavaprosessin yhteydessä.

6.5.6 Lentoliikenteen alue

Lentoaseman ydintoimintojen kehittämismahdollisuuksille sekä puolustusvoimien helikopteritoimintojen kehittämismahdollisuuksille tulee varata yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa riittävät aluevaraukset. Matkustaja- ja rahtiterminaaleille tulee varata riittävästi tilaa. Lentoesteiden korkeusrajoitukset tulee ottaa huomioon yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa.

Muutostarve lentoliikenteen alue

Ei muutostarpeita

6.4.7 Pienlentokenttä

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon ylimaakunnallisen harrastusilmailun tarpeet sekä lentokenttää ympäröivillä lähialueilla lentomelun vaikutukset. Kentän lähiympäristöön ei tule osoittaa uutta meluhaitoille herkkää toimintaa.

Toteutuma

Kuhmon pienlentokenttä on osoitettu yleiskaavassa lentokentäksi. Lentotoiminta painottuu kesäaikaan. Kentälle on tehty kunnostuksia rakennusten osalta. Suomussalmen ja Vaalan pienlentokentät toimivat kesäkäytössä.

Muutostarve pienlentokenttä

Ei muutostarpeita

6.5.7 Melualue

Merkinnällä osoitetaan laskennallinen Kajaanin lentoaseman L_{Den} 55 dBA:n lentomelualue.

Kainuun maakuntakaavassa on annettu Kajaanin lentoaseman lentomelualueutta koskeva suunnittelumääräys:

Alueelle ei tule suunnitella tai osoittaa meluhaitoille herkkiä toimintoja. Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa ja suunnittelussa tulee ottaa huomioon valtioneuvoston melulle antamien ohjearvojen vaatimukset.

Toteutuma

Kajaanin meluselvitys on tehty 2014, se kohdistuu kaupunkialueelle. Puolustusvoimien helikopteriliikenteen meluselvitys (turvaluokiteltu).

Muutostarve melualue

Ei muutostarpeita

6.5.8 Veneväylä ja vesiliikenteen yhteystarve

Kuhmon puolella Ontojärven itäpään Jämäkseen on tulossa uusi venesatama. Veneväylä on merkitty. Olemassa olevat vesillelaskupaikat ovat ylläpidossa.

Vesiliikenteen yhteystarve merkinnällä osoitetaan Oulujärven ja Sotkamon reitin veneilyä palvelevaa alusten siirtojärjestelmän kehittämistarvetta. Oulujärven ja Sotkamon reitin veneväylien yhdistäminen alusten siirtojärjestelmällä on tullut esiin useissa yhteyksissä osana Oulujärven ja Kajaani-Sotkamo alueen matkailun kehittämistä. Vesiliikenteen kehittämistarpeita kohdistuu myös Paltamon ja Ristijärven väliselle Emäjoen alueelle, jossa tulee varautua veneväylän ja veneen siirtojärjestelmien kehittämiseen.

Kainuun maakuntakaavassa on annettu vesiliikenteen yhteystarve maankäyttöluokkaa koskeva suunnittelumääräys:

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on tutkittava vaihtoehtoisia alusten siirtojärjestelmiä ja niiden toteuttamispaikkoja Oulujärven ja Nuasjärven veneilyreittien välillä.

Toteutuma

Kajaanissa Koutalahden satama – Ärjänsaari –yhteys on toiminnassa kesäisin.

Muutostarve vesiliikenteen alueet

Kyselyn perusteella vesiliikenteen alueen maankäyttöluokkaan on muutostarpeita. Muutostarpeet arvioidaan kaavaprosessin yhteydessä.

6.5.9 Logistiikka-alue

Vartiuksen raja-aseman sekä Kontiomäen asema-alueen läheisyyteen on varattava riittävä alue kansainvälisten yhdistettyjen kuljetusten terminaalialuetta varten siihen liittyvine raide- ja laituri-alueineen sekä sujuva pääsy yleiseltä tie- ja rataverkolta.

Kajaanin rautatieaseman läheisyyteen on varattava riittävä alue joukkoliikenteen matkakeskuksen ja tavaraliikenteen terminaalitoimintojen kehittämistä varten.

Tehokkaan ja joustavan logistiikan merkitys on suuri Kainuun elinkeinotoiminnan ja kuljetusten kilpailukyvyyn säilyttämiseksi.

Toteutuneita hankkeita ovat:

- Kontiomäen raakapuuterminaalien liikenneyhteyden parantaminen, Liikennevirasto
- Vartiuksen konttiliikenneselvitys on valmistunut 2014.
- Vartiuksen logistiikka-alueella on vireillä osayleiskaava
- Kajaanin matkakeskuksen suunnitelma käynnissä

Muutostarve logistiikka-alue

Kyselyn perusteella logistiikka-alue maankäyttöluokkaan on muutostarpeita. Muutostarpeet arvioidaan kaavaprosessin yhteydessä.

6.5.10 Energianhuollon alue ja energiaverkko

Merkinnällä on osoitettu Kainuun Voima Oy:n lämpövoimala, Oulujoen vesistöalueen yli 10 MW:n vesivoimalaitokset sekä valtakunnallisesti merkittävä Vuolijoen suurmuuntamoalue.

Vesivoimalaitosalueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon vaelluskalojen nousuesteen poistamiseksi tarvittavan kalatien rakentaminen.

Kainuussa on 12 vesivoimalaitosta, jotka tuottavat vesiolosuhteiltaan normaalina vuotena sähköä noin 1 300 GWh. Lisäksi Kainuussa tuotetaan sähköä kolmessa lämpövoimalassa, jotka sijaitsevat Kajaanissa, Kuhmossa ja Sotkamossa. Lämpövoimaloiden sähköntuotanto oli vuonna 2002 yhteensä 416 GWh. Kainuun sähköntuotanto kattaa n. 60 % maakunnan sähkönkulutuksesta. Kainuun kaikissa kuntakeskuksissa on lisäksi lämpövoimaa tuottavia aluelämpölaitoksia.

Vesivoiman käyttöön liittyvää vesistöjen säännöstelyä ohjaavat voimaloiden lupaehtot. Vesistön säännöstely tasaa Oulujoen vesistön tulvahuippuja. Toisaalta säännöstelystä aiheutuu haittaa vesistöjen virkistyskäytön kehittämiseksi. Vesistöjen säännöstelystä aiheutuvien haittojen vähentämiseksi säännöstelytoimintaa tulisi kehittää ottamalla erityisesti huomioon veden laadun ja kalakantojen parantamistavoitteet sekä virkistys-käytön tarpeet. Kainuussa on rakentamatonta vesivoimapotentiaalia noin 200 GWh, josta suurin osa on suojeltu koskiensuojelulla. Kainuun maakuntakaavassa ei ole osoitettu varauksia uusien vesivoimalaitosten rakentamiselle.

Kainuussa on arvioitu olevan tuulienergian tuotantopotentiaalia 30–50 GWh. Useat tuulienergian kannalta potentiaaliset vaaranlaet sijaitsevat suojelualueilla ja ovat etäällä olemassa olevista energijohdoista. Hyödynnettävissä olevaa tuulienergiaa on arvioitu olevan Paltamon Kivesvaaralla 10–15 GWh. Sen käyttöön otto riippuu energiapoliittisista ratkaisuista ja sisämaan tuulivoimatekniikan kehittymisestä. Kainuun maakuntakaavassa ei ole osoitettu tuulivoimaloiden aluevarauksia.

Maakuntakaavassa on osoitettu pääsähköjohtoverkko, ohjeellisia pääsähköjohtoja sekä pääsähköjohdon yhteystarve.

Toteutuma

Kalateiden rakentamisesta on tehty esisuunnitelmat Oulujoen voimaloiden osalta. Investoinnit eivät ole vielä käynnistyneet. Kainuun seudullisesti merkittäviä tuulivoimatuotannon alueita koskien on valmisteilla vaihemaakuntakaava.

Vuolijoki-Talvivaara ohjeellinen pääsähköjohto on toteutunut maakuntakaavassa osoitetun linjauksen mukaisesti. Voimajohtoyhteyksiä on täydennysrakennettu olemassa olevia johtokäytäviä hyödyntämällä.

Muutostarve energiaverkko

Kyselyn perusteella energiaverkko -maankäyttöluokkaan on muutostarpeita.

Muutostarpeet arvioidaan kaavaprosessin yhteydessä.

6.5.11 Turvetuotannon erityisvyöhyke

Turvetuotantoon tulee ottaa ensisijaisesti jo ojitettuja soita tai sellaisia ojittamattomia soita, joiden luonnon- tai kulttuuriarvot eivät ole seudullisesti merkittäviä. Turvetuotantoon tulee harjoittaa siten, että sen aiheuttama paikallinen ja valuma-aluekohtainen vesistön kuormituksen lisäys ei vaaranna vesistöjen tilaa. Suopohjien jälkikäytön suunnittelussa tulee ottaa huomioon alueelliset maankäyttötarpeet.

Osa-aluemerkinnällä (eo-tt) osoitetuille turvetuotannon erityisvyöhykkeille annetaan suunnittelumääräys:

Seuraavilla vesistöalueilla turvetuotannon suunnittelussa on huomioitava vesistövaikutukset siten, että kokonaiskuormitusta pyritään vähentämään.

- vesistöalue 57.04 Neittävän alue, Vaala
- vesistöalue 58.05 Pelson alue, Vaala
- vesistöalue 59.17 Muhosjoen yläosa, Vaala
- vesistöalue 59.21 Oulujoen yläosa, Vaala
- vesistöalue 59.26 Kutujoen alaosa, Vaala ja Puolanka
- vesistöalue 59.27 Kutujoen yläosa, Vaala ja Puolanka
- vesistöalue 59.323 Vimpelinjoki, Kajaani
- vesistöalue 59.37 Mainuanjoki, Kajaani
- vesistöalue 59.38 Vuottojoki, Kajaani
- vesistöalue 59.39 Vuolijoki, Kajaani

Koko maakuntakaava-aluetta koskeva turvetuotannon suunnittelumääräys koskee myös osa-aluemerkinnällä osoitettuja turvetuotannon erityisvyöhykkeitä.

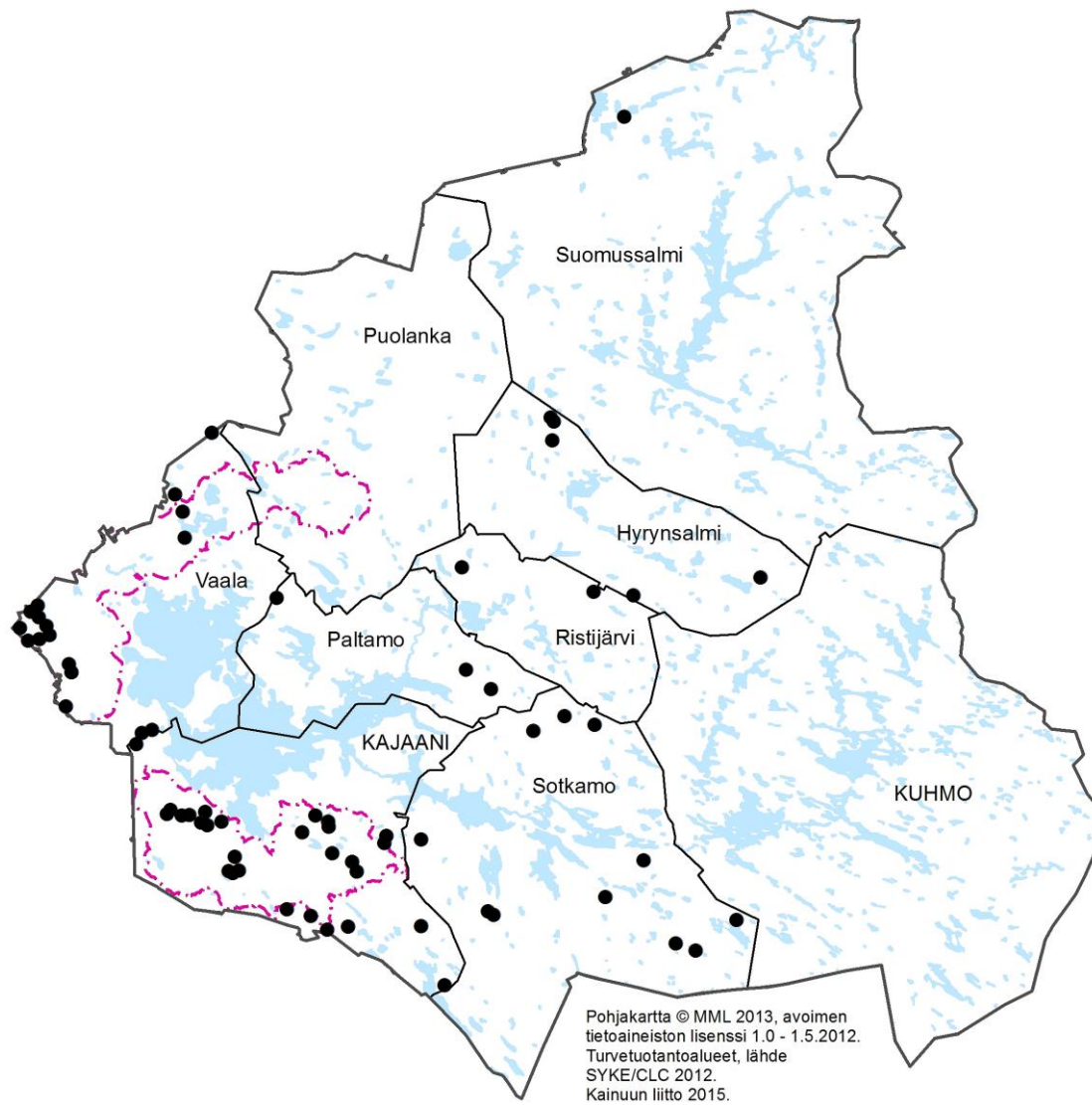
Turvetuotannon käynnistäminen kaikilla uusilla tuotantoalueilla edellyttää turvetuotannon käynnistämistä koskevien yleisten määräysten mukaisia suunnitelmia ja niihin liittyviä vaikutusten arviointeja.

Kainuun maakuntakaavaprosessin aikana on luovuttu turvetuotantoalueita koskevien suokohtaisten varausten osoittamisesta maakuntakaavassa. Turvetuotantoon soveltuvat suoalueet sisältyvät maakuntakaavan M -merkinnällä osoitettuihin maa- ja metsätalousvaltaisiin alueisiin eikä M -merkintä estä turvetuotannon käynnistämistä alueilla, mikäli turvetuotannon edellytykset muutoin täyttyvät.

Turvetuotantoon ohjataan koko maakuntakaava-aluetta koskevalla yleismääräyksellä sekä erillisiä turvetuotannon erityisvyöhykkeitä koskevalla maakuntakaavamääräyksellä. Turvetuotannon erityisvyöhykkeisiin sisältyvillä valuma-alueella on tavoitteena vesistön kokonaiskuormituksen vähentäminen.

Toteutuma

Kajaanissa on uusi turvetuotantoalue Lampisuo. On tehty Kainuun suoselvitys ”Uutta tietoa Kainuun soista” ELY-keskuksen raportteja 131/2012 sekä Pohjois-Pohjanmaan ja Länsi-Kainuun suo-ohjelma.

Turvetuotannon erityisvyöhykkeet ja turvetuotantoalueet.

Muutostarve turvetuotantoalueet

Kyselyn perusteella turvetuotantoalueet maankäyttöluokkaan on muutostarpeita. Maakuntakaavassa osoitetaan turvetuotantoon soveltuvia alueita.

6.5.12 Jätteenkäsittelyalue

Alue on varattu seudullista jätekeskusta varten. Alueen suunnittelussa tulee huolehtia siitä, että toiminnasta ei aiheudu pinta- tai pohjavesien eikä muuta ympäristön pilaantumisen vaaraa. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee varmistaa sujuvat raskaan liikenteen yhteydet alueelle.

Kainuun maakuntakaavassa on osoitettu seudullinen yhdyskuntajätteiden vastaanottoon ja käsittelyyn varattu alue Kajaanin Majasaarenkankaalle. Kainuun jätehuollon järjestämisessä tavoitteena on jätehuollon järjestäminen keskitetysti siten, että tulevaisuudessa maakunnassa on yksi toimiva jätteenkäsittelykeskus.

Toteutuma

Majasaaren jätekeskuksen alueen 100 ha kokonaispinta-alasta on käytössä noin 20 ha. Kuhmassa ja Suomussalmella on lajitteluasemat, josta jätteet kuljetetaan Kajaaniin Majasaareen.

Muutostarve jätteenkäsittelyalue

Ei muutostarpeita.

6.6. Vesi- ja maa-ainesvarojen käyttö - maankäyttöluokka

6.6.1 Tärkeä pohjavesialue

Pohjavesien pilaantumis- ja muuttumisriskejä aiheuttavat laitokset ja toiminnot on sijoitettava riittävän etäälle pohjavesialueista tai suojattava niin, että pohjavesialueen käyttökelpoisuus vedenhankintaan ei vaarannu. Alueella tulee huolehtia pohjavesien suojelun ja maa-ainesten ottotarpeiden yhteensovittamisesta.

Pohjavesien laatu Kainuussa on yleisesti katsoen hyvä. Kokonaisuudessaan Kainuun pohjavesialueita tarkastellessa voidaan havaita pohjavesiä pilaavien uhkatekijöiden olevan varsin vähäisiä. Riskejä pohjaveden puhtaudelle aiheuttavat kuitenkin maa-ainesten otto ja siihen liittyvät oheistoiminnot, maa- ja metsätalous, liikenne, teollisuus ja asutus. Tästä johtuen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on tarpeen huomioida seuraavat pohjavesien laadun ja määrän turvaamiseen liittyvät seikat:

Maa-ainesten oton seurauksena pohjavettä suojaavan maakerroksen paksuus ohenee ja pohjaveden likaantumisherkkyys kasvaa. Pohjavesien suojelun ja maa-ainesten ottotarpeiden yhteensovittamista tulisi edistää laatimalla kunnostamissuunnitelmat niille olemassa oleville maa-ainesten ottoalueille, jotka sijaitsevat tärkeillä pohjavesialueilla. Pohjavesien suojelemiseksi tulisi laatia lisää suojelusuunnitelmia arvokkaiden pohjavesivarojen säilyttämiseksi myös tuleville sukupolville.

Pohjavesialueilla sijaitsevilla metsätalousalueilla tulisi välttää uudistus- ja kunnostusojituksia sekä raskasta maanmuokkausta.

Liikenteen liukkaudentorjunta ja muu kunnossapito tulisi hoitaa siten, ettei siitä aiheudu pohjavesien pilaantumisvaaraa.

Yhdyskuntien viemäriverkostot tulisi rakentaa ja ylläpitää sekä tarvittaessa kunnostaa niin, ettei pohjavesien pilaantumisvaaraa aiheudu. Tärkeillä ja muilla vedenhankintaan soveltuvilla pohjavesialueilla olevilla, tiheästi rakennetuilla haja-asutusalueilla tulisi ensisijaisesti pyrkiä järjestämään viemärointi ja johtamaan jätevedet käsiteltäviksi pohjavesialueiden ulkopuolelle tai muutoin huolehtia riittävästä pohjavesien suojelusta.

Maakuntakaava 2020 on huomioitu 197 pohjavesialuetta. Viimeisin toteumatieto osoittaa, että joitakin muutoksia ja korjauksia tilastoinnissa on tiedossa (Kainuun ELY-Keskus). Kainuun alueellinen vesihuollon kehittämissuunnitelma vuoteen 2020 (Kainuun Kainuun ELY-keskus, 2011) sisältää pohjavedenkäyttösuunnitelmia.

Toteutuma

	Kokonaismäärä, maakuntakaava 2020	Kokonaismäärä, 2014
Pohjavesivarat		
Kainuu	197 kpl, 75 754 ha	197 kpl
Hyrynsalmi	10	11
Kajaani	6	6
Kuhmo	60	60
Paltamo	10	10
Puolanka	24	24
Ristijärvi	9	9
Sotkamo	16	17
Suomussalmi	56	53
Vaala	6	7

Muutostarve pohjavesialueet

Hyrynsalmi, lisäys Kirkkaanlamminsärkkä (2)

Sotkamo, lisäys Ristisärkkä (2)

Suomussalmi, muutokset: Ölkynkangas 2-luokan alue pääsoin Kuusamon/POPELYn puolella, Heinikangas 1 luokan alue (Paltamo ja Ristijärvi), Ristisärkkä 2-luokan alue (Sotkamo)

Vaala, lisäys Rokua (1)

(Kainuun ELY-keskus)

6.6.2 Maa-ainesten ottoalueet

Maa-ainesten otto tulee sovittaa alueen luonto-, kulttuuri- ja ympäristöarvoihin. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on huolehdittava maa-ainesten ottamisen tarkoituksenmukaisesta etenemisestä ja alueelle soveltuvasta maisemoinnista sekä jälkikäytöstä.

Maakuntakaavassa on osoitettu informatiivisesti maa-ainesten ottoon soveltuvia alueita, joiden osalta on selvitetty, että maa-ainesten otto ei ole ristiriidassa harjujen-, pohjavesien- ja luonnonsuojelua koskevien tavoitteiden kanssa. Maa-ainesten ottotoiminta näillä alueilla edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja maa-aineslain mukaista lupaa. Suurimmalla osalla maakuntakaavassa esitettävistä alueista on jo olemassa maa-ainesten ottotoimintaa.

Maakuntakaavaan merkittyjen alueiden lisäksi maa-ainesten otto on sallittua myös maakuntakaavan M -merkinnällä osoitetuilla maa- ja metsätalousvaltaisilla alueilla, mikäli maa-ainesten ottoon liittyvät lupaehdot täyttyvät.

Maakuntakaavassa maa-ainesten ottoa ohjataan lisäksi osoittamalla alueita, joissa maa-ainesten ottoon kohdistuu rajoituksia ja kieltoja. Alueiden soveltuvuus maa-ainesten ottoon ratkaistaan maa-aineslain mukaisen lupamenettelyn yhteydessä. Tällaisia maakuntakaavan aluevarauksia ovat:

- vedenhankinnan kannalta tärkeät ja vedenhankintaan soveltuvat pohja-vesialueet
- harjuensuojeluohjelman alueet
- Natura 2000 -verkostoon sisältyvät alueet ja muut suojelualueet
- luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat harjut
- luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet

Maa-ainesten otto on luvanvaraista toimintaa. Kainuussa on vuosina 2010 - 2013 toteutettu ns. POSKI-II hanke eli kiviainesten otton yhteensovittaminen luonnon ja kulttuuriympäristöihin. Loppuraportin mukaan vuoden 2011 lopussa Kainuussa oli 231 maa-aineksenottolupaa ja vuonna 2011 maa-aineksia otettiin 782 000 m³, josta kalliolouhinnan osuus oli noin 40 % ja

lopun soranottoa. Loppuraportissa on ehdotettu kunnittain maa-ainesten ottoon soveltuvat alueet, osittain soveltuvat alueet ja soveltumattomat alueet. Alueiden arvottamisessa on huomioitu kiviaineksen lujuusominaisuuksia sekä alueen luontoarvoja.

Toteutuma

Maa-ainesten ottoon soveltuvat alueet Kainuussa, yhteenveto POSKI-II loppuraportista.

Kunta	Alue	Kokonaisainesmäärä (m3)	Kalliokiviaineksen osuus (m3)
Hyrynsalmi	Honkavaara	8 099 281	6 002 281
	Vuorijoki		
	Mätäskangas		
	Seaharju		
Kajaani	Louhenvaara	4 563 858	2 415 981*
	Teerikangas		
Kuhmo	Leihuvaara	20 884 982	kalliikohteita
	Sarvivaara		
	Tamma-Aho		
	Rutjankangas		
Paltamo	Honka-aho	5 030 867	kalliikohteita
	Pykälävaara		
	Tihisenvaara		
Puolanka	Huotarinteenkangas	10 234 430	9 809 430
	Isokangas		
	Laajakangas		
Ristijärvi	Suojoenkangas	-	-
Sotkamo	Reporinne**	-	-
Suomussalmi	Pelkolanvaara	-	kalliikohde
	Viitavaara	-	-
	Särkkä		
Pölykangas			
Vaala	Pieni Petäiskangas	3 615 758	kalliikohteita
	Piilikangas***		

* Sisältää myös osittain soveltuvien alueet

** Osittain soveltuva alue

*** Koillisosan kalliikohteet

Muutostarve maa-ainesten ottoalueet

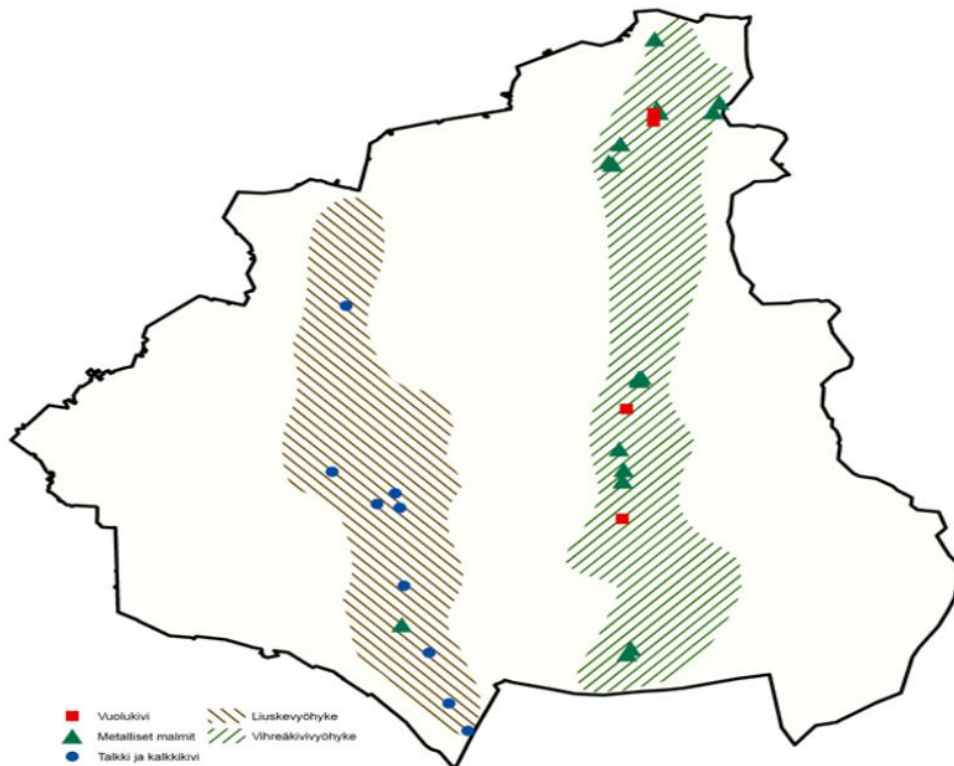
POSKI-II hankkeessa ehdotettujen maa-ainesten ottoalueiden huomioiminen maakuntakaavassa.

Arvokkaiden moreenimuodostumien sekä tuuli- ja rantakerrostumien tarkastelu maakuntakaavan uudistamisen yhteydessä.

6.6.3 Kaivos tai kaivostoimintaan tarkoitettu alue

Alueen käyttöönottoa suunniteltaessa on otettava huomioon toiminnan aiheuttamat ympäristövaikutukset tuotannon aikana ja sen päätyttyä.

Kainuussa 1997–1999 tehdyn rakennuskivi-inventoinnin yhteydessä paikannettiin 16 jatkotutkimuskelpoista kovan kiven rakennuskiviesiintymää ja yksi uusi vuolukiviesiintymä. Inventoinnin jälkeen on paikantunut näiden lisäksi vielä kolme uutta jatkotutkimuskelpoista kohdetta. Inventoinnin tuloksena kovakiviesiintymistä ovat nousseet esiin Kainuun keski- ja länsiosien liuskejaksolle sijoittuvat erikoiskiviksi luokiteltavat liuskeet sekä Kainuun itäosaan sijoittuva laaja mustien diapaasijuonien esiintymisalue.

Kartta: Kaivannaisteollisuuden kannalta merkittävät kaivoskivennäisten esiintymisvyöhykkeet ja esiintymät, pohjakartta © Maanmittauslaitos.

Lähde: Kainuun maakuntasuunnitelma ja -kaava 2020, geologiset tiedot ja mahdollisuudet, Geologinen tutkimuskeskus, 2001

Toteutuma

Kaivostoiminta

Tukesin kaivosrekisterin tilaston mukaan (13.2.2015) Kainuussa on voimassa seuraavat kaivospiirit, kaivospiirihakemukset on mainittu erikseen.

Hyrynsalmi

- Hyryläinen, vuolukivi, Kivia Oy

Kuhmo

- Juurikkaniemi, Tulikivi Oyj
- Verikallio, vuolukivi, Kivia Oy

Paltamo

- Tyynelä, talkki, Mondo Minerals B.V.
- Mieslahti, talkki, Mondo Minerals B.V.
- Maailmankorpi / kaivospiirihakemus, talkki, Mondo Minerals B.V.
- Melalahti, Tulikivi Oyj
- Reetinniemi, dolomiitti, Juuan Dolomiittikalkki Oy
- Heponiemi, dolomiitti, Juuan Dolomiittikalkki Oy
- Niemelä, dolomiitti, Juuan Dolomiittikalkki Oy
- Leppikangas / kaivospiirihakemus, dolomiitti, Juuan Dolomiittikalkki Oy

Puolanka

- Pihlajavaara / kaivospiirihakemus, talkki, Mondo Minerals B.V.

Sotkamo

- Jormua, talkki, nikkeli ja magnesiitti, Mondo Minerals B.V.
- Lahnaslampi, talkki ja nikkeli, Mondo Minerals B.V.
- Punasuo, Mondo Minerals B.V.
- Uutela, talkki, Mondo Minerals B.V.
- Tyvisuo, talkki, Mondo Minerals B.V.
- Alanen, talkki, Imerys Talc Finland Oy
- Talvivaara, nikkeli, kupari ja sinkki, Talvivaara Sotkamo Oy
- Taivalhopea, hopea, kulta, lyijy ja sinkki, Sotkamo Silver Oy

Suomussalmi

- Hietaharju, nikkeli, kupari, koboltti, platina, Kuhmo Metals Oy
- Peura-aho / kaivospiirihakemus, kupari, nikkeli, platina, Kuhmo Metals Oy
- Portin vuolukivialue, vuolukivi, Tulikivi Oyj
- Kivikangas, vuolukivi, Tulikivi Oyj

Malminetsintä

Tukesin kaivosrekisterin tilaston mukaan (13.2.2015) Kainuussa on käynnissä seuraavat malminetsintään liittyvät toiminnot

Hyrnsalmi

- Sika-aho / malminetsintälupa, nikkeli, Kuhmo Metals Oy
- Leiliaho / voimassaoleva valtaus, kulta ja kvartsi, Morenia Oy

Kajaani

- Pentinpuro-1 / voimassa oleva valtaus, vanadiini, rauta ja titaani, Otanmäki Mine Oy
- Isoaho-1 / voimassa oleva valtaus, vanadiini, rauta ja titaani, Otanmäki Mine Oy
- Hautakangas-1 ja -2 / voimassa oleva valtaus, vanadiini, rauta ja titaani, Otanmäki Mine Oy
- Otanmäki 1 ja -2 / voimassa oleva valtaus, vanadiini, rauta ja titaani, Otanmäki Mine Oy

- Vuorokas 1, -2 ja -4 / voimassa oleva valtaus, vanadiini, rauta ja titaani, Otanmäki Mine Oy
- Mäkrö-1 / voimassa oleva valtaus, vanadiini, rauta ja titaani, Otanmäki Mine Oy

Kuhmo

- Roininlampi / malminetsintäalue voimassa, kulta, Mineral Exploration Network (Suomi) Oy
- Riihivaara 24, -24A, -B, -26 / malminetsintälupahakemus, timantti, Karelian Diamond Resources Plc.
- Havukkasuo 1 ja 2 / malminetsintälupahakemus, timantti, Karelian Diamond Resources Plc.
- Seitaperä 1 / voimassa oleva valtaus, timantti, Karelian Diamond Resources Plc.
- Lentiira 1 ja 2 / voimassa oleva valtaus, timantti, Karelian Diamond Resources Plc.
- Palovaara / Malminetsintälupahakemus, kulta, Mineral Exploration Network (Suomi) Oy
- Arola / malminetsintäalue voimassa, nikkeli, kupari ja platina, Kuhmo Metals Oy
- Piilola 2 / malminetsintäalue voimassa, kulta, nikkeli ja kupari, Mineral Exploration Network (Suomi) Oy
- Piilola 3 / malminetsintälupahakemus, kulta, nikkeli ja kupari, Mineral Exploration Network (Suomi) Oy
- Härmänjoki / voimassa oleva valtaus, vuolukivi, Lappi-Myynti Oy
- Piilola North ja South / voimassa oleva valtaus, kulta, Mineral Exploration Network (Oy)
- Ylä-Vieksi ja Teerisuo / malminetsintälupahakemus, kulta, nikkeli, kupari, Mineral Exploration Network (Suomi) Oy
- Hyttimäki 1 / malminetsintälupahakemus, vuolukivi, Lappi-Myynti Oy
- Mertaperä 1 / malminetsintälupahakemus, kulta, Geologian tutkimuskeskus

Paltamo

- Haapaselkä / malminetsintälupahakemus, nikkeli, sinkki, kupari ja koboltti, FinnAust Mining Northern Oy
- Törmänmäki / voimassa oleva valtaus, kvartsi ja kaoliini, Morenia Oy
- Heinisuo / voimassa oleva valtaus, talkki ja nikkeli, Mondo Minerals B.V.

Puolanka

- Poskimäki / voimassa oleva valtaus, kvarsti ja kaoliini, MH-Kivi Oy
- Kerkkä 1 ja 2 / malminetsintälupahakemus, kvartsi ja kaoliini, Morenia Oy
- Kurikkavaara 1 ja 2 / voimassa oleva valtaus, kvartsi ja kaoliini, Morenia Oy
- Pihlaja / voimassa oleva valtaus, talkki, Mondo Minerals B.V.
- Pihlajavaara / voimassa oleva valtaus, kaoliini, Morenia Oy
- Honkavaara / malminetsintäalue voimassa, kaoliini, Aquaminerals Finland Oy

Ristijärvi

- Hannusuo 1 ja 2 / voimassa oleva valtaus, kvartsi, Juuan Dolomiittikalkki Oy

Sotkamo

- Pohjavaara / malminetsintälupahakemus, Mondo Minerals B.V.
- Koivukorpi / malminetsintälupahakemus, Mondo Minerals B.V.

- Viinakorpi 1 ja 2 / malminetsintäalue voimassa, talkki, Mondo Minerals B.V.

Suomussalmi

- Rytisuo ja Rytisuo 2 / malminetsintäluvhakemus, kulta, nikkeli ja kupari, Mineral Exploration Network (Suomi) Oy
- Kauniinlampi / malminetsintäalue voimassa, nikkeli, Kuhmo Metals Oy
- Vaara / malminetsintäalue voimassa, nikkeli, kupari ja platina, Kuhmo Metals Oy
- Tormua 1-7 / malminetsintäluvhakemus, kulta, Nordic Mines Ab
- Tormua 8 ja 9 / voimassa oleva valtaus, kulta, Nordic Mines Ab
- Peura-aho / malminetsintäalue voimassa, nikkeli, Kuhmo Metals Oy
- Hietaharju / voimassa oleva valtaus, nikkeli, kupari, muut platinametallit, Kuhmo Metals Oy
- Syrjälä 2 / malminetsintäalue voimassa, kulta, nikkeli, kupari, Mineral Exploration Network (Suomi) Oy
- Kuikankulta / voimassa oleva valtaus, kulta, Mineral Exploration Network (Suomi) Oy
- Syrjälä ja Syrjälä 3 / malminetsintäluvhakemus, kulta, nikkeli, kupari, Mineral Exploration Network (Suomi) Oy
- Vasonniemi / malminetsintäluvhakemus, Mineral Exploration Network (Suomi) Oy

Muutostarve kaivos tai kaivostoiminnan alue

Maakuntakaavassa osoitettujen kaivostoimintaan tarkoitettujen alueiden arviointi. Mahdollisesti on tulossa uusia kaivoksia ja/tai uudelleen avattavia kaivoksia ja/tai kaivospiirialueita.

6.7. Elinkeinoelämän toimintaedellytykset - maankäyttöluokka

6.7.1 Maa- ja metsätalousvaltaiset alueet

Maa- ja metsätalousskäyttöön tarkoitettuja alueita voidaan käyttää alueen pääasiallista käyttötarkoitusta sanottavasti haittaamatta ja luonnetta muuttamatta myös erityislainsäädännön ohjaamana muihin tarkoituksiin, kuten luontais- tai muuhun elinkeinotoimintaan, turvetuotantoon, maa- ja kiviainesten ottoon, haja-asutusluonteiseen pysyvään ja loma-asumiseen sekä jokamiehen oikeuden rajoissa ulkoiluun ja retkeilyyn. Alueille voidaan perustaa yksityisiä suojelualueita. Ilman erityisiä perusteita hyviä ja yhtenäisiä peltoalueita ei tule ottaa taajamatoimintojen käyttöön. Maankäyttöä suunniteltaessa on tuettava metsätalousalueiden yhtenäisyyttä ja toimivuutta.

Toteutuma

Maa- ja metsätalousvaltaisille alueille on sijoittunut muuta maankäyttöä mm. loma-asumista (yksittäiset loma-asunnot ja ranta-asemakaavat) ja uusia suojelualueita (yksityismaiden suojelualueet, Metso-ohjelma). Kuhmossa on tehty rantakaavoitusta.

Kainuun biotalouden loppuraportin mukaan Kainuussa kestävä hakuu suunnitelman mukainen vuosittainen hakkuumäärä on 4,7 milj.m³. Tästä raakapuun vienti on 1,4 milj.m³/v (pääasiassa kuitupuu). Puunjalostus 1,2 milj.m³ (tukkipuu) jakaantuu lähes tasan sahatavaran ja sivutuotteiden kesken. Hakkuusäästö (kuitupuu+tukki) on noin 1,4 milj.m³/v. Energiapuupotentiaali on 1,2 milj.m³/v, josta hyödyntämättömän energiapuun osuus on noin 0,7 m³/v.

Muutostarve maa- ja metsätalousvaltaiset alueet

Ei muutostarpeita.

M-alueet olisivat jatkossakin nykyisenkaltaisia ns. sallivia alueita. Maakuntakaavamerkintä nostaa maa- ja metsätalousalan alueiden merkittävyyttä.

6.7.2 Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta

Alueidenkäytön suunnittelussa on maa- ja metsätalousmaan säilyttämisen lisäksi kiinnitettävä huomiota ulkoilukäyttöön tarkoitettavien ulkoilupolkujen ja –reittien järjestelymahdollisuuksiin. Alueen toteuttaminen ei saa vaarantaa siihen rajoittuvan Natura -alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja.

Kainuun maakuntakaavassa osoitetaan MU -merkinnällä matkailukeskusten, virkistysalueiden ja matkailullisesti tärkeiden suojelalueiden ympäristössä olevia pääasiassa maa- ja metsätaloukseen tarkoitettuja alueita, joiden maa- ja metsätaloukseen on tarpeen huomioida virkistys- ja matkailukäytön tarpeita. MU -alueiden tarkoituksena on täydentää tärkeillä matkailu- ja virkistysalueilla sijaitsevien ulkoilun alueiden verkostoa ja turvata ulkoilureittien kehittäminen näillä alueilla.

Toteutuma

Alueita on osoitettu pienialaisina matkailukeskusten, virkistysalueiden ja matkailullisesti tärkeiden suojelalueiden ympäristöihin. alueet ovat maa- ja metsätaloukseen tarkoitettuja ja niille kohdistuu ulkoilupainetta.

Muutostarve maa- ja metsätalousvaltaiset alueet, joilla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta

Ei muutostarpeita.

6.7.3 Poronhoitoalueen raja

Kainuun pohjoisosa kuuluu poronhoitoalueeseen. Porotaloutta ohjaa poronhoitolaki porotalouden toiminta- ja kehittämisedellytyksien turvaamiseksi.

Kainuun maakuntakaavassa on annettu poronhoitoaluetta koskeva suunnittelumääräys:

Maankäytön suunnittelussa on turvattava porotalouden toiminta- ja kehittämis-edellytykset. Matkailutoimintojen sijoittamisessa on otettava huomioon porotalouden tärkeät kohteet, kuten erotus- ja ruokintapaikat sekä pyyntiaidat.

Muutostarve poronhoitoalue

Poronhoitoalueen raja on asetettu laissa.

Maakuntakaavassa osoitettua poronhoitoalueen rajaa on tarpeen tarkistaa Puolangan keskustajaaman läheisyydessä laissa asetetun linjauksen mukaiseksi.

6.7.4 Puolustusvoimien alue

Alueen käyttöä suunniteltaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota turvallisuuteen, meluntorjuntaan, pohjavesien suojeluun sekä luonnon- ja ympäristöarvoihin. Suunniteltaessa rakentamista alueen lähialueelle on otettava huomioon puolustusvoimien harjoitustoiminnasta aiheutuvat melu-, värinä- ja painevaikutukset.

Alueella on voimassa MRL:n 33.1 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus. Rajoitus on tarpeen puolustusvoimien toimintaedellytysten turvaamiseksi. Rakentamisrajoituksen alueella ei lupaa rakennuksen rakentamiseen saa myöntää siten, että vaikeutetaan maakuntakaavan toteuttamista. Jos rakennuksen rakentamiseen haetun luvan epäämisestä aiheutuu hakijalle huomattavaa haittaa, on lupa myönnettävä, jollei tässä tapauksessa valtio tai puolustusvoimat lunasta aluetta tai suorita haitasta kohtuullista korvausta.

Maanpuolustuksen tarpeita varten on maakuntakaavassa osoitettu varusmiesmäärältään maan suurin joukko-osasto ja Pohjoisen maanpuolustusalueen valmiusyhtymä Kainuun Prikaati lähiharjoitusalueineen (noin 6 000 ha).

Maakuntakaavan suunnittelumääräyksen tavoitteena on myös se, että puolustusvoimien alueen välittömään läheisyyteen mahdollisesti suunniteltavan uuden asutuksen osalta otetaan huomioon puolustusvoimien harjoitus- ym. toiminnan melu- ja värinävaikutukset ja ettei uudelle asutukselle aiheutettaisi terveyshaittaa eikä kohtuutonta muuta haittaa.

Maakuntakaavan rakentamisrajoituksella ja suunnittelumääräyksellä halutaan turvata EP - alueen käyttömahdollisuudet puolustusvoimien tarpeisiin tulevaisuudessa.

Toteutuma

EP-alueeseen ei ole tarvetta tehdä muutoksia. Kainuun Prikaatin asema on vahvistunut puolustusvoimauudistuksen toteutumisen vuoksi (1.1.2015).

Muutostarve puolustusvoimien alue

Tarkistetaan varuskunnan meluvyöhykkeitä ja varastoalueiden suojavyöhykkeitä.

6.7.5 Ampuma- ja harjoitusalue

Alueen käyttöä suunniteltaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota turvallisuuteen, meluntorjuntaan, pohjavesien suojeluun sekä luonnon- ja ympäristöarvoihin. Suunniteltaessa rakentamista alueen lähialueelle on otettava huomioon erilaisten aseiden ja taisteluvälineiden aiheuttamat melu-, värinä- ja painevaikutukset.

Maakuntakaavan suunnittelumääräyksen tavoitteena on, että puolustusvoimat ottaa ampuma- ja harjoitusalueen suunnittelussa erityisesti huomioon meluvaikutukset ja meluntorjunnan sekä pohjavesien suojeluun liittyvät asiat ja alueella sijaitsevat luonnon- ja ympäristöarvot. Suunnittelumääräyksen tavoitteena on myös, että ampuma- ja harjoitusalueen lähialueelle mahdollisesti suunniteltavan uuden rakentamisen osalta otetaan huomioon puolustusvoimien harjoitus- ym. toiminnan aiheuttamat melu-, värinä- ja painevaikutukset ja ettei tällöin asutukselle aiheutettaisi terveyshaittaa eikä kohtuutonta muuta haittaa.

Toteutuma

Vuosangan ampuma ja harjoitusalue on osoitettu maakuntakaavassa toteutumistilanteen mukaisena. Alueen laajentamistarpeet on käsitelty 1.vaihemaakuntakaavassa ja se on tullut lainvoimaiseksi 16.2.2015. Kainuun Rajavartioston Kuivassalmen ampuma- ja harjoitusalue on toteutunut maakuntakaavassa osoitettua aluerajausta pienempänä.

Muutostarve ampuma- ja harjoitusalue

Kuivassalmen ampuma- ja harjoitusalueen toteutumisen ja aluerajauksen arviointi.

6.7.6 Selvitysalue

Aluetta ei voi osoittaa puolustusvoimien ampuma- ja harjoitusalueeksi ennen kuin alueen käyttötarkoitus on ratkaistu. Ennen alueen käytön ratkaisemista on selvittävä, millaisia edellytyksiä on alueen käyttämiseksi ampuma- ja harjoitusalueena.

Alueen käyttöä suunniteltaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota yleisen virkistyskäytön tarpeisiin, turvallisuuteen, meluntorjuntaan, pohjavesien suojeluun sekä luonnon- ja ympäristöarvoihin.

Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa ja rakennussuunnittelussa tulee ottaa huomioon valtioneuvoston päätöksen mukaiset melutason ohjearvot sekä puolustusvoimien suositusarvot raskaiden aseiden aiheuttamalle ympäristömelulle.

Suunniteltaessa alueen käyttöä ja rakentamista on sotilasviranomaiselle varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen.

Toteutuma

Selvitysalueen maankäyttö on ratkaistu Kainuun 1. vaihemaakuntakaavan laatimisen yhteydessä. Kainuun 1.vaihemaakuntakaava tuli lainvoimaiseksi 16.2.2015 (KHO:n päätös 384, dnro 2683/1/13,2687/1/13).

Muutostarve selvitysalue

Ei muutostarvetta. Alueet on kumottu Kainuun 1. vaihemaakuntakaavassa.

6.7.7 Puolustusvoimien lähiharjoitusalue

Alueen käyttöä suunniteltaessa on turvattava Kainuun Prikaatin lähiharjoitusalueen tarpeet.

Maakuntakaavan suunnittelumääräyksellä halutaan turvata alueen käyttömahdollisuudet puolustusvoimien tarpeisiin tulevaisuudessa.

Muutostarve puolustusvoimien lähiharjoitusalue

Ei muutostarpeita.

6.7.8 Suojavyöhyke

Suojavyöhykkeelle ei tule sijoittaa asutusta, työpaikkoja, palveluja eikä virkistys-toimintoja.

Suojavyöhykkeellä on voimassa MRL:n 33.1 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus. Rajoitus on tarpeen puolustusvoimien käytössä olevan ampumaradan ja ampuma-alueen toimintaedellytysten turvaamiseksi.

Muutostarve suojavyöhyke

Kaavaprosessin yhteydessä arvioidaan varastoalueiden suojavyöhykkeitä ja niiden osoittamista maakuntakaavassa.

6.8. Maiseman, luonnonvarojen ja kulttuuriperinnön vaaliminen - maankäyttöluokka

6.8.1 Muinaismuistokohde

Kainuun maakuntakaavassa on annettu muinaismuistokohteita koskeva suojelumääräys: Alueella sijaitsee muinaismuistolailla (295/1963) rauhoitettu kiinteä muinaisjäänös. Aluetta koskevista maankäyttöhankkeista on neuvoteltava Kainuun Museon tai Museoviraston kanssa.

Valtakunnallisesti merkittävät muinaisjäänökset perustuvat Museoviraston julkaisussa ”Maiseman muisti, 2001” esitettyihin tietoihin. Maakuntakaavan laatimisen yhteydessä on laadittu yhteistyössä Museoviraston ja Kainuun Museon kanssa selvitys maakunnallisesti arvokkaista muinaisjäänöksistä.

Muinaismuistolaki suojelee kiinteät muinaisjäänökset automaattisesti ilman erillistä päätöstä. Uusia ennestään tuntemattomia muinaisjäänöksiä löytyy koko ajan lisää. Vaikka muinaisjäänöstä ei ole merkitty maakuntakaavaan tai muihin kaavoihin on muinaismuistolain mukainen suojele voimassa. Ajankohtaiset tiedot muinaisjäänöksistä saa Museovirastosta ja Kainuun Museosta.

Toteutuma

Muinaismuistokohteiden toteutuma on pysynyt ennallaan. Todennäköisesti muinaismuistokohteita ei myöskään ole tuhoutunut. Olemassa olevia muinaismuistokohteita ei ole tarvetta vaihtaa, mutta mahdollisesti yksi uusi maakunnallisesti merkittävä kohde olisi huomioitava maakuntakaava 2020 tarkistamisen yhteydessä. (Kainuun Museo)

Muinaismuistokohde	Kokonaismäärä, valtakunnalliset kohteet maakuntakaava 2020	Kokonaismäärä, maakunnalliset kohteet maakuntakaava 2020
Kainuu	15	64
Hyrnsalmi	2	5
Kajaani	2	7
Kuhmo	3	11
Paltamo		3
Puolanka		6
Ristijärvi		3
Sotkamo	1	8
Suomussalmi	4	16
Vaala	3	5

Museoviraston muinaisjäännösrekisterissä (5.3.2015) on Kainuun osalta kaiken kaikkiaan rekisteröity kohteita:

- Hyrnsalmi 92 kpl
- Kajaani 64 kpl
- Kuhmo 574 kpl
- Paltamo 46 kpl
- Puolanka 77 kpl
- Ristijärvi 43 kpl
- Sotkamo 173 kpl
- Suomussalmi 497 kpl
- Vaala 105 kpl

Metsähallitus on inventoinut viime vuosina muinaismuistokohteita, mutta todennäköisesti ei ole löytynyt sellaisia uusia kohteita, joita olisi tarpeen merkitä maakuntakaavaan. (Kainuun Museo).

Muutostarve maakunnallisesti merkittävä muinaismuistokohde

Uusi kohde: Isoaution asuinpaikka, Suomussalmi (Kainuun Museo)

Muu: Kaavaselostuksen liiteluettelo on päivitettävä uusien löytöjen osalta.

6.8.2 Muinaismuistoväylä

Alueella sijaitsee muinaismuistolaila (295/1963) rauhoitettu kiinteä muinaisjäänös. Aluetta koskevista maankäyttöhankkeista on neuvoteltava Kainuun Museon tai Museoviraston kanssa.

Valtakunnallisesti merkittävät muinaisjäänökset perustuvat Museoviraston julkaisussa "Maiseman muisti, 2001" esitettyihin tietoihin. Maakuntakaavan laatimisen yhteydessä on laadittu yhteistyössä Museoviraston ja Kainuun Museon kanssa selvitys maakunnallisesti arvokkaista muinaisjäänöksistä.

Muutostarve muinaismuistoväylä

Ei muutostarpeita.

6.8.3 Maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokas alue

Alueiden suunnittelussa ja rakentamisessa tulee ottaa huomioon maisema-alueiden kokonaisuudet ja ominaispiirteet sekä turvata merkittävien maisemallisten arvojen säilyminen.

Maisema-alueiden suunnittelussa keskeisenä tavoitteena on maisemallisten arvojen turvaaminen. Maisema-alueista ei aiheudu omistajaa sitovia maankäytön rajoituksia, vaan alueilla tarvittava uusi rakentaminen sopeutetaan ympäristöönsä suunnittelun keinoin.

Toteutuma

Maakuntakaavan vahvistamisen jälkeen (29.4.2009) on VN päättänyt 22.12.2009, että Museoviraston valmisteleva inventointi korvaa RKY 1993 inventoinnin ja se on valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan otettava huomioon alueiden käytön suunnittelun lähtökohtana. Kajaanissa alueen RKY-kohteet on määritelty uudelleen.

Museoviraston ylläpitämässä rekisterissä "Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY" on Kainuun osalta 54 kohdetta (Museovirasto RKY-rekisteri 5.3.2015):

- Hyrynsalmi 4 kpl
- Kajaani 9 kpl
- Kuhmo 11 kpl

- Paltamo 4 kpl
- Puolanka 3 kpl
- Ristijärvi 4 kpl
- Sotkamo 6 kpl
- Suomussalmi 8 kpl
- Vaala 5 kpl

Osa näistä kohteista on jo kaavamerkinnoissä, esimerkiksi Naapurinvaara/Sotkamo Maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti arvokas alue.

Kainuussa on toteutettu Lapin ja Kainuun ELY-keskusten toimesta Maisemat ruutuun (MARU) - hanke, jossa on kartoitettu valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita, joiden arvo perustuu sekä hoidettuun viljelymaisemaan että kulttuurivaikutteiseen maaseudun luontoon perinteisine rakennuksineen. Valtakunnallisen aineiston valmistuessa ympäristöministeriö valmistelee uuden ehdotuksen valtakunnallisesti arvokkaiksi maisema-alueiksi valtioneuvoston hyväksyttäväksi vuoden 2015 aikana.

Maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokas alue	Kokonaismäärä, valtakunnalliset kohteet (lkm) maakuntakaava 2020	MaRu-hankkeen valtakunnallisesti arvokkaat kohteet 2014	Kokonaismäärä, maakunnalliset kohteet (lkm) maakuntakaava 2020	MaRu-hankkeen maakunnallisesti arvokkaat kohteet 2014
Kainuu				
Hyrnsalmi				1
Kajaani	1	1		1
Kuhmo				2
Paltamo	1	1		1
Puolanka	1	1		3
Ristijärvi				3
Sotkamo	2	2	2	
Suomussalmi		1	1	3
Vaala	2	2		3

Muutostarve maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti merkittävä kohde, vahvistuu 2015 aikana

Hietajärvi-Kuivajärvi, Suomussalmi, aiemmin maakunnallisesti merkittävä

Muutostarve maiseman vaalimisen kannalta maakunnallisesti merkittävä kohde, vahvistuu 2015 aikana

Uusi kohde:

Moisiovaara, Hyrynsalmi, Neittävä, Oulujoki, Säräisniemi, Vaala. Lehtovaara, Kajaani, Vartius, Kuhmo. Hepoköngäs ja Latva, Puolanka. Karhulankylä, Ristijärvi. Pyykkölänvaara, Suomussalmi

Muuttunut merkintä:

Saaresmäki, Kajaani, aiemmin Rky 1993, ei merkintää.

Kiehimänvaara, Paltamo, aiemmin valtakunnallisesti merkittävä, nyt maakunnallisesti.

Aittokylä, Puolanka, aiemmin Rky 1993, nyt maakunnallisesti merkittävä.

Hiisijärvi ja Saukkovaara, Ristijärvi, aiemmin Rky 1993, nyt maakunnallisesti merkittävä

Karppala, Ristijärvi, aiemmin Rky 2009, nyt ei merkintää

Pohjavaara, Sotkamo, aiemmin Rky 2009, nyt ei merkintää

Hossa, Suomussalmi, aiemmin Rky 1993, nyt maakunnallisesti merkittävä

(www.maaseutumaisemat.fi)

6.8.4 Valtakunnallisesti arvokas kulttuurihistoriallinen kohde tai alue

Alueiden suunnittelussa tulee ottaa huomioon rakennettujen kulttuuriympäristöjen kokonaisuudet sekä ominaispiirteet ja turvata merkittävien kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen. Valtakunnallisesti arvokkaisiin kohteisiin merkittävästi vaikuttavissa hankkeissa on varattava museoviranomaiselle tilaisuus antaa lausunto.

Merkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön kohteet ja rakennetut kulttuuriympäristöt. Alueiden tarkempi rajaus tapahtuu yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä.

Toteutuma

Metsähallituksella on käynnissä kulttuuriperintökohteiden inventointiprojekti, jossa kaikki valtion omistamat talousmetsät inventoidaan vuosien 2010–2015 aikana.

Muutostarve valtakunnallisesti arvokas kulttuurihistoriallinen kohde tau alue

Kyselyn perusteella maankäyttöluokkaan on muutostarpeita.

Muutostarpeet arvioidaan kaavaprosessin yhteydessä.

6.8.5 Valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokas kulttuurihistoriallinen väylä

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava kohteen merkittävien kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen. Valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaisiin kohteisiin merkittävästi vaikuttavissa hankkeissa on varattava museoviranomaiselle tilaisuus antaa lausunto.

Muutostarve valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokas kulttuurihistoriallinen väylä

Kyselyn perusteella saadun kommentin mukaan Vienan reitti ei ole kartalla oikealla paikalla. Vienan reitin linjauksen arviointi kaavaprosessin yhteydessä.

6.8.6 Maakunnallisesti arvokas kulttuurihistoriallinen kohde tai alue

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava alueen tai kohteen merkittävien kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen. Valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaisiin kohteisiin merkittävästi vaikuttavissa hankkeissa on varattava museoviranomaiselle tilaisuus antaa lausunto.

Kainuun maakunnallisesti merkittävien maisema-alueiden ja kulttuuriympäristöjen kohdeluettelo perustuu Kainuun kuntakohtaisten kulttuuriympäristöohjelmien kohdetietoihin, joita on täydennetty yhteistyössä Kainuun Museon, Kainuun ympäristökeskuksen, Kajaanin kaupungin sekä Kainuun aluearkkitehtien kanssa.

Muutostarve muinaismuistoväylä

Ei muutostarpeita.

6.8.7 Perinnemaisemakohde

Alueiden suunnittelussa tulee turvata kohteen kulttuuri- ja luonnonperintöarvojen säilyminen.

Merkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittäviä perinne-maisema- ja perinnebiotooppikohteita.

Toteutuma

Perinnemaisemien osalta maakuntakaava 2020 aikana valtakunnallisesti arvokkaita kohteita oli Kainuussa 10 ja maakunnallisesti arvokkaita kohteita 52. Perinnemaisemia on tarkistettu ja uusia kohteita on tullut, mutta niitä ei ole vielä luokiteltu tai arvotettu (Kainuun ELY-keskus).

Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat perinnemaisemat	Kokonaismäärä, valtakunnalliset kohteet (lkm) maakuntakaava 2020	Kokonaismäärä (lkm) maakunnalliset kohteet maakuntakaava 2020
Kainuu	10	52
Hyrynsalmi		2
Kajaani		
Kuhmo	1	2
Paltamo	2	15
Puolanka		7
Ristijärvi		1
Sotkamo	4	18
Suomussalmi	2	2
Vaala	1	5

Muutostarve perinnemaisemakohde

Tarkistettava Kainuun ELY-keskukselta maakuntakaavan tarkistamisen yhteydessä.

6.8.8 Valtakunnallisen harjensuojeluohjelman harjualue

Alueen käyttöä suunniteltaessa tulee erityisesti ottaa huomioon harjualueen geologiset ominaispiirteet ja maisemalliset arvot.

Harjensuojelun tavoitteena on säilyttää kohdealueiden geologiset, geomorfologiset ja maisemalliset piirteet peruuttamattomilta ja oleellisilta muutoksilta. Harjensuojelu toteutetaan ensisijaisesti maa-aineslain ja maa-ainesasetuksen perusteella. Alueilla maa-ainesten otto on kielletty. Aluevarauksesta ei aiheudu metsänhoidollisia rajoituksia.

Toteutuma

Maakuntakaavassa 2020 on osoitettu harjijensuojeluohjelmaan kuuluvia alueita. Näihin ei ole tullut muutoksia kaavan voimassaoloaikana (Kainuun ELY-keskus).

Harjijensuojeluohjelma		Kokonais määrä, maakuntakaava 2020
Kainuu		
Hyrnsalmi		
Kajaani		1
Kuhmo		2
Paltamo		
Puolanka		5
Ristijärvi		1
Sotkamo		2
Suomussalmi		4
Vaala		2

Muutostarve harjijensuojeluohjelma

Ei muutostarpeita.

6.8.9 Arvokas harjialue

Alueen käyttöä suunniteltaessa tulee erityisesti ottaa huomioon arvokkaan harjialueen geologiset ominaispiirteet ja maisemalliset arvot.

Valtakunnalliseen harjijensuojeluohjelmaan kuuluvien alueiden lisäksi Kainuun maakuntakaavassa osoitetaan luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaita harjialueita. Arvokkailla harjialueilla olevien luonnon- ja maisema-arvojen turvaaminen tapahtuu maa-aineslain perusteella. Aluevarauksesta ei aiheudu metsänhoidollisia rajoituksia.

Toteutuma

Maakuntakaavassa on osoitettu arvokkaita harjualueita. POSKI-II hankkeessa vuosien 2010-2013 aikana on tarkasteltu kallio- ja harjualueita maa-ainesten ottoalueiden soveltuvuuden yhteydessä.

Arvokkaat harjualueet	Kokonaismäärä (lkm) maakuntakaava 2020	Kokonaismäärä (lkm) **
Kainuu		
Hyrnsalmi	6	6
Kajaani	2	2
Kuhmo	9	14
Paltamo	3	3
Puolanka	9	10
Ristijärvi	2	4
Sotkamo	5	7
Suomussalmi	14	26
Vaala	5	9

** Mukana on kansainvälisesti, valtakunnallisesti ja alueellisesti arvokkaat harjut. Paikallisesti arvokkaat harjut eivät ole mukana. POSKI-II loppuraportti, liite 5.

Muutostarve arvokkaat harjualueet

POSKI-II loppuraportin tulokset on huomioitava maakuntakaavan uudistamisen yhteydessä.

Kyselyn perusteella maakuntakaavan tarkistamisen yhteydessä tulisi keskustella arvokkaista arvokkaista moreenimuodostumista sekä tuuli- ja rantakerrostumista.

6.8.10 Arvokas kallioalue

Alueen käyttöä suunniteltaessa tulee erityisesti ottaa huomioon kalliomuodostuman geologiset ominaispiirteet sekä biologiset ja maisemalliset arvot.

Merkinnällä osoitetaan Kainuun luonnon- ja maisemansuojelun kannalta valtakunnallisesti arvokkaat kallioalueet, jotka on esitetty ympäristöhallinnon "Luonnon- ja maisemansuojelun

kannalta arvokkaat kallioalueet Kainuussa” -julkaisussa. Arvokkailla kallioalueilla olevien luonnon- ja maisema-arvojen turvaaminen tapahtuu maa-aineslain perusteella.

Toteutuma

Maakuntakaavassa on osoitettu arvokkaita kallioalueita. Näihin ei ole tullut muutoksia maakuntakaava 2020 voimassaoloaikana (Kainuun ELY-keskus). POSKI-II hankkeessa on tarkasteltu arvokkaita kallioalueita, ja loppuraportissa esitettyjen arvokkaiden kallioalueiden lukumäärät poikkeavat Kuhmon, Paltamon ja Sotkamon osalta.

Arvokkaat kallioalueet	Kokonaismäärä (lkm), maakuntakaava 2020	Kokonaismäärä (lkm) **
Kainuu		
Hyrnsalmi	3	3
Kajaani	3	3
Kuhmo	7	8
Paltamo	4	6
Puolanka	8	8
Ristijärvi		
Sotkamo	9	11
Suomussalmi	3	3
Vaala		

** POSKI-II loppuraportti, liite 6.

Muutostarve arvokas kallioalue

POSKI-II loppuraportin tietojen huomioiminen maakuntakaavan tarkistamisen ja uudistamisen yhteydessä. Kaavaprosessin aikana arvioidaan Paltamon Kivesvaaran Valkeisen kallion merkitys maakuntakaavassa osoitettuna arvokkaana kallioalueena.

6.9. Virkistykseen soveltuvat alueet - maankäyttöluokka

6.9.1 Virkistysalueet

Kainuun maakuntakaavassa on annettu virkistysalueita koskeva suunnittelumääräys:

Alueen maankäyttöä suunniteltaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota alueen virkistyskäytön kehittämiseen sekä luonnon ja ympäristöarvojen säilymiseen. Alueen toteuttaminen ei saa vaarantaa alueella sijaitsevan tai siihen rajoittuvan Natura-alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja. Rakennuslupahakemuksesta tulee pyytää MRL 133 §:n mukaisesti alueellisen ympäristökeskuksen lausunto.

ja rakentamismääräys:

Alueelle saa rakentaa yleistä virkistyskäyttöä varten tarkoitettuja rakennuksia. Valtion retkeilyalueille sallitaan niiden yleisen virkistystoiminnan kannalta tarpeellinen rakentaminen.

Maakuntakaavassa osoitetut yksittäiset virkistysalueet muodostavat yhdessä maakunnan virkistysalueiden verkoston ja kokonaisuuden. Virkistysalueverkko muodostuu yhteensä 33 aluekokonaisuudesta ja niiden kokonaispinta-ala on noin 27 230 ha. Alueet ovat merkittäviä, ei pelkästään paikallisten asukkaiden virkistykseen kannalta, vaan myös luontomatkailun kehittämisen kannalta.

Toteutuma

Kuntien lähivirkistysalueiden osalta virkistysalueissa ei ole merkittäviä muutoksia.

Muutostarve virkistysalueet

Metsähallituksen luonnonvarasuunnitelman laadinta tehdään keväällä 2015. Se asettaa strategiset linjaukset ja mahdolliset muutokset virkistysalueisiin tms. tarkastellaan Kainuun liiton kanssa erikseen.

Kyselyn perusteella maankäyttöluokkaan on muutostarpeita.

6.9.2 Ulkoilureitti

Merkinnällä osoitetaan vähintään ylikunnalliset ja maakunnallisesti merkittävät yleisen liikkumisen kannalta tärkeät ohjeelliset ulkoilureitit. Reitit voidaan perustaa sopimuksilla tai ulkoilulain mukaisesti.

Kainuun maakuntakaavassa osoitettavat ulkoilureitit perustuvat seutukaavassa osoitettuihin ohjeellisiin ulkoilureittivarauksiin sekä rakennettuun reittiverkoston.

Toteutuma

Ulkoilureittien opasteita on uusittu tarpeen mukaan.

Muutostarve ulkoilureitti

Ulkoilureittien tarkastelu on tarpeellista maakuntakaavan tarkistamisen yhteydessä, koska koko reittiverkoston ylläpitoon ei ole ollut nykyresursseilla mahdollisuuksia, myös ylläpidon järjestämiseen (toimijatahot) on tarpeellista kiinnittää huomiota.

Kyselyn perusteella maankäyttöluokkaan on muutostarpeita.

6.9.3 Moottorikelkkailureitti

Merkinnällä osoitetaan vähintään ylikunnalliset ja maakunnallisesti merkittävät yleisen liikunnan kannalta tärkeät ohjeelliset moottorikelkkailureitit. Moottorikelkkailureitit voidaan perustaa sopimuksilla tai maastoliikennelaissa säädetyllä tavalla.

Maastoliikennelain tarkoituksena on ehkäistä haittoja, joita luonnolle tai muulle ympäristölle, luontaiselinkeinolle, yleiselle virkistyskäytölle tai muulle yleiselle edulle taikka yksityiselle edulle aiheutuu moottorikäyttöisten ajoneuvojen käyttämisestä maastossa ja moottorikelkkailureitillä, sekä edistää liikenneturvallisuutta. Moottorikelkkailureitin perustamisesta ja lakkauttamisesta luonnonsuojelulaissa tarkoitettua valtiolle kuuluvalla alueella päättää alueen hallinnan mukaan Metsähallitus tai Metsäntutkimuslaitos. Kainuun maakuntakaavan tavoitteena on, että ohjeellisista kelkkailureiteistä perustetaan maastoliikennelain mukaiset moottorikelkkailureitit.

Toteutuma

Kaupungit ja kunnat ovat pääasiassa sopineet, että alueen moottorikelkkayhdistykset ja/tai yrittäjät voivat tehdä sopimuksia moottorikelkkareiteistä suoraan maanomistajien kanssa.

Muutostarve moottorikelkkailureitit

Reittiverkoston sijainti ja määrä on tarpeellista tarkistaa maakuntakaavan tarkistamisen yhteydessä.

Kyselyn perusteella maankäyttöluokkaan on muutostarpeita.

6.10 Maakuntakaavaa toteuttava kuntakaavoitus

Maakuntakaavan osoittamalla taajamatoimintojen alueella on mahdollista tiivistää ja täydentää taajamarakennetta. Yhdyskuntarakenteen toteutuksessa kuntakaavoitus on tärkein väline. Kuvassa on esitetty vuoden 2000 jälkeen hyväksytyt yleiskaavat ja asemakaavat.

Indikaattori/Kunta	Hyväksytyjen yleiskaavojen lukumäärätilanne, oikeusvaikutteiset (kpl)	Hyväksytyjen yleiskaavojen pinta-alatilanne, oikeusvaikutteiset (ha)	Hyväksytyjen asemakaavojen pinta-alatilanne (ha)	Lisätieto
Hyrnsalmi	6	13049	1264 (631)	Hyrnsalmen Kivivaara-Peuravaara tuulivoima-yk, kaavasta valitettu, ei vielä lainvoimainen
Kajaani	8	24859	3412 (526)	Oulujärven ranta-oyk muutos, ei lainvoimaisuus pmv
Kuhmo	3	11380	8264 (7086)	
Paltamo	4	24794	1597 (940)	
Puolanka	4	7440	2008 (1214)	
Ristijärvi	5	3350	550 (311)	Iijärvi-Ristijärven ranta-oyk muutos, ei lainvoimaisuus pmv
Sotkamo	9	28066	4612 (2839)	Nuasjärven ranta-oyk muutos, kaavasta valitettu, ei vielä lainvoimainen
Suomussalmi	5	21793	3315 (1791)	
Vaala	13	41011	2155 (1176)	

Kuntakaavoituksen tilanne, vuoden 2000 jälkeen hyväksytyt kaavat.

7. Vireillä oleva kaavoitus

7.1. Kainuun kaupan vaihemaakuntakaava

Kainuun maakuntavaltuusto käynnisti **Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavan** laatimisen 25.3.2013 tehdyllä päätöksellä. Maakuntavaltuusto hyväksyi vaihemaakuntakaavan kokouksessaan 1.12.2014. Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavan laadinnan lähtökohtana oli voimassa oleva Kainuun maakuntakaava 2020 ja sen täydentäminen vähittäiskaupan suuryksiköjä koskevan ohjaamisen osalta. Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavaan laatimisen tarkoituksena oli saattaa maakuntakaavoitus ajan tasalle kaupan ohjauksen osalta

maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen (319/2011) mukaisesti sekä turvata kaupan toimintaedellytykset ja elinkeinoelämän kehittyminen Kainuussa. Kaupan vaihemaakuntakaavan tavoitevuosi on 2030.

Vaihemaakuntakaavan laatimisen alussa eri vaihtoehtojen vaikutusten arviointityö käsitti kaupan palveluverkkoselvityksen yhteydessä arvion ostovoiman kehityksestä, kaupan hankkeiden ja potentiaalisten kauppapaikkojen selvittämisen sekä arvion liiketilatarpeesta. Kaupan palveluverkkoselvitys perustuu vähittäiskaupan ja yhdyskuntarakenteen yleisten kehittämistavoitteiden tunnistamisen lisäksi olemassa olevan kaupan palveluverkon kokonaistarkasteluihin sekä väestöennusteperusteisiin ostovoimatarkasteluihin. Lisäksi vaihemaakuntakaavan vaikutusalueella sijaitsevien kuntien (Kajaani, Kuhmo, Sotkamo ja Suomussalmi) tavoitteita käsiteltiin 17.1.2014 Kainuun liiton ja kuntien välisissä neuvotteluissa.

	Hypermarket > 2500 m ²	Tavaratalo > 1000 m ²	Supermarket		Valintamyymälä		Pienmyymälä	Erikoismyymälä	PT-myymälät yhteensä	Asukkaita /myymälä
			Iso > 1000 m ²	Pieni 400-999 m ²	Iso 200-399 m ²	Pieni 100-199 m ²				
Hyrnsalmi			1	1			1		3	868
Kajaani	2	3	4	2	9	3	1	5	29	1582
Kuhmo			2		3	2		1	8	1320
Paltamo			1		1		1		3	1248
Puolanka			1			2		1	4	977
Ristijärvi				1	1				2	725
Sotkamo		1	4			1	2	2	10	1335
Suomussalmi			3		1	3	1	1	9	1102
Vaala				2		2	1		5	650
KAINUU	2	4	16	6	17	11	7	10	73	1281
								<i>Koko maa</i>		1700

Päivittäistavarakaupan palveluverkko Kainuussa 2012. Lähde: A.C. Nielsen Finland Oy, 2012.

Tilaa vaativan vähittäiskaupan suuryksikön tai myymäläkeskittymän tilanne on kuvattu oheisessa taulukossa.

Kainuun palveluverkkoselvityksessä käsitelty Petäisenniskan alue on jaettu maakuntakaavassa kahdeksi erilliseksi Petäisenrannan ja Timperintien alueeksi. Palveluverkkoselvityksessä tarkasteltujen Heinisuon ja Ketun alueiden vähittäiskaupan mitoitus on siirretty Petäisenrannan ja Timperintien alueille (3 000 k-m²) sekä Kauppapuiston alueelle (5 000 k-m²).

Kaavaratkaisu osoittaa kaupan toimijoiden käyttöön uutta seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan alaa 101 000 k-m² vuoteen 2030 mennessä. Uudesta kaupan alasta yhteensä 32 000 k-m² sijoittuu Kuhmon, Sotkamon ja Suomussalmen keskustatoimintojen alueelle sekä 69 000 k-m² Kajaanin, Kuhmon ja Sotkamon km-tv -alueille. Laskennallisesta uuden liiketilantarpeesta (155 000 k-m²) noin kolmannes jää käytettäväksi paikallisesti merkittävän kaupan ja Kajaanin keskustatoimintojen alueelle sijoittuvan kaupan kehittämiseen.

7.2. Tuulivoimamaakuntakaava

Kainuun maakuntavaltuusto käynnisti **Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan** laatimisen 25.3.2013 tehdyllä päätöksellä. Vaihekaavana laadittavan Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan luonnos on ollut nähtävillä 11.8. – 12.9.2014 välisen ajan. Kaavassa on meneillään kaavaehdotuksen valmistelu.

Kainuun tuulivoimavaihekaakuntakaavan laatimisen tarkoituksena on osoittaa valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti tuulivoiman hyödyntämiseen parhaiten soveltuvat alueet Kainuussa. Tuulivoimamaakuntakaavan tavoitevuosi on 2030.

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999, MRL) kaava- ja lupajärjestelmä asettaa puitteet niin tuulivoimarakentamiselle kuin muullekin rakentamiselle.

Yleispiirteisessä kaavoituksessa osoitetaan tuulivoiman hyödyntämiseen soveltuvia alueita. Itse tuulivoimahankkeen toteuttaminen tapahtuu sen sijainnista ja koosta riippuen yksityiskohtaisen kaavan ja/tai luparatkaisujen perusteella. Maankäyttö- ja rakennuslain muutokseen (134/2011) perustuen yleiskaavaa on mahdollista käyttää aikaisempaa useammin tuulivoimarakentamisen suunnittelussa. Yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon maakuntakaavan ohjausvaikutus (MRL 48 §).

Lisäksi tuulivoimalan ja -voimala-alueen toteuttaminen voi edellyttää YVA-lain (468/1994) mukaista ympäristövaikutusten arviointimenettelyä. Jos sellaista edellytetään, on se syytä kytkeä mahdollisuuksien mukaan kaavoituksen arviointi- ja vuorovaikutusmenettelyihin.

Tuulivoimalan toteuttaminen voi sijainnista riippuen edellyttää myös:

- Ympäristönsuojelulain (86/2000, YSL) mukaista ympäristölupaa
- Vesilain (264/1961, VL) mukaista lupaa
- Tuulivoimalan toteuttaminen voi sijainnista riippuen edellyttää esimerkiksi ilmailulain (1194/2009) mukaista lentoestelupaa
- Rakennuksen meluntorjunnasta ja ääniolosuhteista säädetään olennaisena teknisenä vaatimuksena (MRL 117 f §).
- Terveystoimien ohjataan terveydensuojelulain (763/1994) avulla.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisissa hallintopäätösasioissa, kuten rakennuslupa, poikkeamispäätös ja suunnittelutarveratkaisu, noudatetaan MRL:n säännösten lisäksi yleislakeina muun muassa hallintolakia (434/2003) ja kuntalakia (365/1995).

Luonnonsuojelulaki (1096/1996).

Maankäyttö- ja rakennusasetus, 895/1999.

8. Johtopäätökset

Alue- ja yhdyskuntarakenne

Sidosryhmille lähetetyn kyselyn perusteella alue- ja yhdyskuntarakenne -maankäyttöluokkaan on esitetty muutostarpeita, joita tarkennetaan maakuntakaavan tarkistamisen yhteydessä. Osa luontomatkailun kehittämisalueiden ja kohteista ovat Metsähallituksen ylläpitämiä ja myös näiden osalta muutostarpeita tarkennetaan maakuntakaavan tarkistamisen yhteydessä. Matkailualueille jo tehdyt ja vuonna 2015 valmistuvat Master Planit huomioidaan tarkistamistyössä. Matkailun ja tuulivoiman osalta on todettu olevan eri maankäyttöluokkien yhteensovittamistarpeita. Yhdyskuntarakenteen laajenemissuuntaan ja palvelujen alueeseen liittyen ei ole muutostarpeita.

Alueiden käytön ekologinen kestävyys

Natura 2000 alueet, rakennussuojelukohteet ja luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeät alueet tarkistetaan maakuntakaavan tarkistamisen yhteydessä. Uusia luonnonsuojelualueita ja -kohteita sekä suojelualueita ja -kohteita on tullut lisää ja niitä on osittain hankittu myös valtion omistukseen. Suomussalmella on meneillään keskustelu Hossan kansallispuiston perustamisesta. Sidosryhmille esitetyn kyselyn perusteella Ukkohalla-Paljakka kansallispuiston perustaminen nähtäisiin matkailun kannalta hyvänä muutostarpeena. Lisäksi Kainuun liitto on tekemässä vuoden 2015 aikana Suomen ympäristökeskuksen kanssa selvityksen Kainuun ekologisista yhteyksistä.

Liikenne ja tekninen huolto

Sidosryhmille lähetetyn kyselyn perusteella tieliikennejärjestelmät ja rautatieliikennejärjestelmät – maankäyttöluokkiin olisi muutostarpeita. Myös vesiliikenteen alueeseen, logistiikka-alueisiin ja energiaverkkoon on todettu olevan muutostarpeita.

Vesi- ja maa-ainesvarat

Pohjavesialueet ja maa-ainesten ottoalueet on tarkistettava. Pohjavesialueissa on tapahtunut luokitusmuutoksia ja osa pohjavesialueista on POP-ELY:n puolella. Maa-ainesten ottoalueiden osalta on täsmennettävä onko esimerkiksi POSKI-II raportissa esitetyt soveltuvat ottoalueet mahdollisesti toteutunut. Toteutuneita kaivospiirejä ja kaivospiirihakemuksia sekä malminetsintäalueiden toteutumia on tarkistettava, sillä mahdollisesti uusia kaivoksia tai olemassa olevia kaivoksia avataan lähivuosien aikana (Taivaljärvi / Sotkamo, Vuorokas / Kajaani, Otanmäki). Louhinta Pihlajavaarassa Puolangalla ja Mieslahdessa Paltamossa voi mahdollisesti alkaa. Turvetuotantoon sopivia alueita on määriteltävä maakuntakaavan tarkistamisen yhteydessä.

Elinkeinoelämän toimintaedellytykset

Elinkeinoelämän toimintaedellytykset – maankäyttöluokkaan ei ole sidosryhmäkyselyn perusteella suuria muutostarpeita. Teollisuusalueita koskevat maakuntakaavavaraukset ja tarve Biotuotetehtaan aluevaraukselle arvioidaan kaavaprosessin yhteydessä. Puolustusvoimien alueen osalta tarkastellaan varuskunnan meluvyöhykkeitä ja varastoalueiden suojavyöhykkeitä. Kuivassalmen ampuma- ja harjoitusalueen toteutumisen ja aluerajauksen arviointiin on esitetty muutostarpeita.

Maiseman, luonnon ja kulttuuriperinnön vaaliminen

Maakunnallisesti merkittäväksi muinaismuistokohteeksi esitetään uutena Isoaution asuinpaikkaa Suomussalmella. Metsähallitus on inventoinut viime vuosina muinaismuistokohteita. Kaavaselostuksen liiteluettelo päivitetään uusien löytöjen osalta. Maisemat ruutuun (MARU) –hankkeessa on kartoitettu valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita. Valtakunnallinen aineisto valmistuu 2015 aikana ja nämä on huomioitava maakuntakaavan tarkistamisen yhteydessä.

Metsähallituksella on käynnissä kulttuuriperintökohteiden inventointi ja mahdollisia muutostarpeita voi tulla esille vuoden 2015 aikana. Sidoryhmäkyselyn perusteella on todettu, että valtakunnallisesti arvokas kulttuurihistoriallinen väylä Vienan reitti ei olisi kartalla täysin oikeassa kohdassa. Perinnemaisemakohteita on tullut lisää, mutta niitä ei ole vielä luokiteltu ja arvoitettu. Perinnemaisemakohteet tarkistetaan ELY-keskukselta maakuntakaavan tarkistamisen yhteydessä. POSKI-II raportissa on tarkasteltu arvokkaita kallio- ja harjualueita ja näissä on muutoksia nykyiseen maakuntakaava 2020 verrattuna. Lisäksi sidoryhmäkyselyn perusteella on todettu, että kaavan tarkistamisen yhteydessä tulisi keskustella arvokkaista moreenimuodostumista sekä tuuli- ja rantakerrostumista.

Virkistykseen soveltuvat alueet

Virkistysalueisiin, ulkoilureitteihin ja moottorikelkkailureitteihin on muutostarpeita. Metsähallituksen luonnonvarasuunnitelman laadinta tehdään kevään 2015 aikana ja se asettaa strategiset linjaukset ja näiden osalta mahdolliset muutokset virkistysalueisiin tarkistetaan Kainuun liiton ja Metsähallituksen kanssa vuoden 2015 aikana. Ulkoilureittien tarkastelu on tarpeellista maakuntakaavan tarkistamisen yhteydessä, koska koko reittiverkoston ylläpitämiseen ei ole ollut nykyresursseilla mahdollisuuksia. Moottorikelkkailureittien sijainti ja määrä on tarpeellista tarkistaa.

Kainuun hiljaisten alueiden kartoitus (Kainuun maakunta -kuntayhtymä, 2005) valmistui ennen Kainuun maakuntakaavaa 2020. Hiljaisia alueita ei kuitenkaan tuolloin sisällytetty kaavaan, ja niiden uudelleen käsittely on tullut sittemmin ajankohtaiseksi maakuntakaavoituksessa. Asiaa tarkastellaan vuoden 2015 aikana SYKE:n kanssa toteutettavassa yhteistyöhankkeessa.

Eri maankäyttöluokkien yhteensovittamistarpeet

Sidosryhmäkyselyn perusteella on arvioitu seuraavat eri maankäyttöluokkien yhteensovittamistarpeet:

Pieni Tuomivaara tuulivoimapuistoalueen ja Ukkohallan matkailualueen välillä on yhteensovittamistarpeita.

Oulujärven alueen tuulivoimarakentaminen ongelma, jos rakentaminen sallitaan 40 km:n säteellä rannasta.

Oulujärven ja sen ympäristöön kaavassa tehdyt rajoitteet eivät ole olleet riittäviä/tulkinta ristiriidassa. Esim. tuulivoimaa on tulossa matkailuun, kulttuurimaisemiin ja maisema-alueisiin liittyvistä merkinnöistä ja kaavamääräyksistä huolimatta.

LÄHTEET

Kainuun biotalous – loppuraportti 2014

Kainuun ELY-keskus

Kainuun kulttuurimaisemat ja maisemanähtävyydet – raportti

Kainuun Museo

Kiviainesten oton yhteensovittaminen luonnon- ja kulttuuriympäristöihin Kainuussa – loppuraportti (POSKI-II)

Maakuntakaava 2020

Maakuntasuunnitelma 2035

Maakuntaohjelma 2014 – 2017

Tilastokeskus

TUKES kaivosrekisteri

Kysely sidosryhmille

YHTEYSTIEDOT

Kainuun liitto

Postiosoite: Kainuun liitto, Kauppakatu 1, 87100 Kajaani

Laskutusosoite: Kainuun liitto, Ostolaskut, PL 401, 87070 Kainuu

Puhelinvaihte: 08 6155 41

Faksi: 08 6155 4260

Kirjaamo: kainuunliitto@kainuu.fi

Sähköposti: etunimi.sukunimi@kainuu.fi

Maakuntakaavoitus Kainuun liiton kotisivuilla: <http://kainuunliitto.fi/node/4371/>

Alueidenkäytön henkilöstö

Kauppakatu 1, 3. kerros, Kajaani

Suunnittelujohtaja

p.044 7100 864

Hannu Heikkinen

hannu.heikkinen@kainuu.fi

Maankäyttöasiantuntija

p. 044 7100 850

Martti Juntunen

martti.juntunen@kainuu.fi

Aluesuunnitteluasiantuntija

p. 044 7100 873

Sanna Schroderus

sanna.schroderus@kainuu.fi

Suunnitteluavustaja

p. 08 6155 4222

Anneli Oikarinen

anneli.i.oikarinen@kainuu.fi

LIITTEET

KAINUUN LIITTO

Julkaisuluettelo 1.1.2013 alkaen

Sarja A: virallisesti hyväksytyt julkaisut

Sarja B: selvitykset ja tutkimukset

Sarja C: hallinnolliset asiakirjat

Sarja D: monistesarja

Sarja A		
A:1	Kainuun maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma eli TOTSU 2014-2015	2013
A:2	Kainuun maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma eli TOPSU 2015-2016	2014
A:3	Kainuu-ohjelma	2014
A:4	Kainuun kaupan vaihemaakuntakaava	2014
Sarja B		
B:1	Kainuu - kaunis mutta kaukana, Kainuun maakuntakuvatutkimus	2013
B:2	Kainuun skenaariot 2035 loppuraportti	2013
B:3	Kainuun ympäristöohjelma 2020	2013
B:4	Kainuun Venäjä –strategia 2020	2013
B:5	Kainuun maakuntakaavan tuulivoimaselvityksen täydennys	2013
B:6	Kainuun kaupan palveluverkkoselvitys	2013
B:7	Selvitys Kainuun biotalouden aluetalousvaikutuksista – Kainuun biotalouden aluemallinnus. (2014) Aluekehityssäätö & Helsingin yliopisto, Ruralia-Instituutti	2014
B:8	Kainuun maakuntakaavan seurantaraportti 2015	2015
Sarja C		
C:1	Kainuun edunajamisen hankeluettelo 2013	2013
C:2	Kainuun liiton toimintasuunnitelma ja talousarvio 2014 ja taloussuunnitelma 2014-2016	2013
C:3	Kainuun edunajamisen hankeluettelo 2014	2014
C:4	Kainuun liiton toiminta- ja taloussuunnitelma 2015-2017 ja talousarvio 2015	2014
C:5	Kainuun edunajamisen hankeluettelo 2015	2015
Sarja D		
D:1	Kainuun seudullisesti merkittävät ampumaradat 2013	2013

